

Fokusera på barnen!

Om kommunernas stöd till barn
som växer upp i familjer med missbruk

RAPPORT 2011

PUBLICERAD AV IOGT-NTOs Juniorförbund,
Box 12825, 112 97 Stockholm
REDAKTÖR OCH SKRIBENT Helena Wannberg
OMSLAGSFOTO Future image bank
LAYOUT Pontus Landström
ISBN 978-91-85357-13-0
TRYCK Larsson Offsettryck, Linköping 2011
E-POST info@junis.org TELEFON 08-672 60 70

MILJÖMÄRKT Larsson Offsettryck 341 298

Förord

Så är det dags att för åttonde gången publicera resultatet från den enkätundersökning, riktad till landets kommuner, som årligen gjorts sedan 2004. Sedan vi startade mätningarna om kommunernas insatser för barn som växer upp med föräldrar som dricker för mycket har det skett en förbättring vad avser tillgången till stödgrupper och antalet barn som deltar i verksamheten. Men det finns ett MEN, och det är ett viktigt men: Ännu är det bara en försvinnande del av de barn som behöver som får ta del av stödet.

Med vår rapport vill vi sprida den kunskapen till beslutsfattare och opinionsbildare på olika nivåer med endast ett syfte; ALLA barn måste få bli sedda och ALLA barn som växer upp i missbruks- och riskbruksmiljö måste få det stöd de har rätt till.

Med rapporten vill vi också visa på några av de många goda exempel som finns. Bland annat exemplet Bergsjön där skola och socialtjänst samarbetar, samt artikeln om stödgruppsledarna på BIM i Falkenberg hoppas vi kan inspirera andra i arbetet bland de barn och ungdomar som rapporten vill sätta fokus på.

Vi från IOGT-NTOs Juniorförbund, Junis, tror också att efter att ha tagit fram rapporter under så många år, och pratat med så många människor som är insatta i frågan, att skolan är en nyckelaktör – nu och i framtiden. Vi ser därför fram mot ett lagförslag som resultat av utredningen "Se, tolka och agera – om rätten till en likvärdig utbildning" (SOU 2010:95). Ett lagförslag som skulle ge vuxna i skolan en ännu viktigare roll och ett större ansvar för att samhällets stöd kommer barnen till del.

I detta sammanhang vill vi från Junis under de närmaste åren aktivt bidra till ett ökat kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan kommuner och ideell sektor om tidig upptäckt och skolans ansvar.

*/ Catharina Sandberg, förbundsordförande IOGT-NTOs Juniorförbund, Junis
Christer Wik, vice förbundsordförande IOGT-NTOs Juniorförbund, Junis*

Inledning

IOGT-NTOs Juniorförbund, Junis, arbetar sedan flera år för att samhället ska öka stödet till de barn som växer upp med vuxna med alkoholberoende. Enligt en rapport från Folkhälsoinstitutet beräknar man att det finns omkring 385 000 barn som växer upp i familjer med riskfylld alkoholkonsumtion. (Barn i familjer med alkohol- och narkotikaproblem, Statens folkhälsoinstitut, 2008:28) Tidigare beräkningar har menat att minst 200 000 barn växer upp med missbruk, men enligt dessa nya siffror vidgar man alltså begreppet och talar även om de barn som lever i familjer där alkoholkonsumtionen inte nödvändigtvis har blivit till ett missbruk, men där det ändå finns risker för att barnen far illa.

Erfarenheterna visar att barn som lever med missbruk behöver möjlighet att prata om hur de har det, och på olika sätt får uppleva att det inte är farligt att sätta ord på sina känslor eller "avslöja" att mamma eller pappa dricker. Barnen behöver stöd för att stärka sin självkänsla, känna trygghet och få verktyg för att leva sina egna liv så bra som möjligt. En alltför stor andel av dem som har föräldrar som utvecklat ett alkoholberoende, hamnar också själva i en liknande situation senare i livet. Med kunskap om allt detta är det av yttersta vikt att vuxensamhället på olika sätt arbetar för att stötta dessa barn, och bidrar till att de får en bra start i livet.

Ett sätt att ge stöd till barnen är att erbjuda grupper där man får träffa andra i en liknande situation. Enligt Thomas Lindstein, professor i socialt arbete, är effekterna av att delta i stödgrupp mycket stora. Hans utvärdering av Ersta Vändpunktens grupper visar att 90 procent av de barn och ungdomar som deltog i studien upplevde verksamheten som positiv. Deltagarna uppgav att de fått nya

verktyg och kunskaper att hantera sin vardag. De upplevde även stärkt självbild och självkänsla.

I en stödgrupp kan man med hjälp av lek, skapande och kunskap arbeta med att bli av med den skuld, skam och känsla av att vara ensam som dessa barn ofta känner. Barnen har ett stort behov av att få vara just barn – att slippa ta ansvar för sina föräldrar, och istället göra saker som de själva tycker är roligt och mår bra av.

Föreningsliv kan vara ett annan sorts andningshål för många barn. Föreningsliv och övrig fritidsverksamhet som vänder sig till barn bör självklart vara helt fri från alkohol och andra droger. För barn med missbrukande föräldrar kan dessa drogfria miljöer få en extra dimension.

"En restriktiv alkoholpolitik behövs för att hjälpa de barn som far illa av missbruk."

Omfattningen av alkoholskadorna i ett samhälle beror på hur mycket alkohol som dricks. En ökning av den genomsnittliga alkoholkonsumtionen ger en ökad konsumtion i alla grupper, vilket leder till att allt fler blir storkonsumenter och missbrukare. Detta innebär också att fler barn får en mamma eller pappa som dricker för mycket. En restriktiv alkoholpolitik behövs för att hjälpa de barn som far illa av missbruk. En politik som ska förebygga framtida alkoholberoende måste också erbjuda drogfria miljöer och aktiviteter för barn och ungdomar, samt se till att det är svårt för minderåriga att få tag på alkohol.

IOGT-NTOs Juniorförbund, Junis, vill påverka opinion och beslutande organ i samhället för att i största möjliga utsträckning begränsa skadeverkningarna av alkohol,

narkotika och andra beroendeframkallande medel. Vi vill hjälpa alkohol- och narkotikaskadade till rehabilitering och bättre levnadsvillkor. I detta arbete är barnen vår främsta prioritet. I vår egen verksamhet vet vi att vi dagligen möter många barn som lever med missbruk, även om vi sällan vet exakt vilka dessa barn är. Men genom att öka kunskapen bland våra ledare och våga prata även om "hemliga" saker som alkoholproblem, kan vi bli ett bättre stöd, för alla barn. Junis verksamhet bygger på att barnen får vara barn, och vi vet att detta i sig kan vara en hjälp för de barn som far illa på grund av alkohol och andra droger. Att alla våra aktiviteter är drogfria kan också bli en viktig förebyggande åtgärd – barnen får kunskap och självkänsla för att kunna göra egna, medvetna val senare i livet.

"Det behövs också vuxna som vågar fråga, vågar se och vågar agera."

För att ta reda på vilket stöd som finns idag för barn med alkohol- och drogberoende föräldrar, har Junis skickat ut enkäter till alla landets kommuner. Med hjälp av dessa har vi försökt skapa en bild av hur många stödgrupper som finns, och hur många barn som nås av dessa. I den här skriften redovisar vi resultatet av årets undersökning, som vi jämför med tidigare års resultat.

I årets rapport finns också artiklar som ger exempel och idéer på hur samverkan kan utvecklas och hur vi vuxna kan bli bättre på att se barnen. Förhoppningsvis kan denna läsning inspirera fler vuxna så att de barn som lever nära missbruk får det stöd de har rätt till. ■

Med risk att barn far illa

Enligt Folkhälsoinstitutets kartläggning växer 385 000 barn upp i familjer med riskfylld alkoholkonsumtion, så kallat riskbruk (Barn i familjer med alkohol- och narkotikaproblem, Statens folkhälsoinstitut, 2008.)

I Folkhälsoinstitutets rapport slår man fast att barn till föräldrar med hög alkoholkonsumtion löper ökad risk för egna problem. Om det finns flera så kallade riskfaktorer, som exempelvis psykisk sjukdom, så kan dessa förstärka varandra och öka risken för ohälsa. Riskerna för att barnet far illa kan däremot minska om det finns flera så kallade skyddsfaktorer, som trygg närmiljö, bra förskola och skola, bra kontakt med andra vuxna och så vidare.

Det är viktigt att poängtera att en *riskfylld* alkoholkonsumtion inte är detsamma som *missbruk*. (Enligt tidigare beräkningar växer 200 000 barn upp i familj med missbruk.) Men även ett riskfyllt drickande påverkar barnet. Även i ett hem där föräldern inte ännu är fast i ett missbruk kan ett barn bevittna våld i fyllan, eller känna stor oro för den berusade mamman eller pappan. ■

Flera namn, samma barn

Barn till missbrukare, barn till alkohol- och drogberoende, barn som har en förälder som dricker för mycket...

Det finns många sätt att skriva om de barn och ungdomar som den här rapporten handlar om. De som jobbar med stödgrupper runt om i landet väljer, av olika skäl, att benämna dessa barn på olika sätt. Det är också därför den här rapporten använder olika definitioner. Det viktiga för IOGT-NTOs Juniorförbund är att barnen får det stöd de har rätt till, inte vilken definition man väljer.

Även i ett hem där föräldern inte
ännu är fast i ett missbruk kan ett
barn bevittna våld i fyllan, eller
känna stor oro för den berusade
mamman eller pappan.

Att gå i stödgrupp innebar att Jolin Heen kände sig sedd. "Det var skönt att känna att jag inte var den enda som hade konstiga föräldrar."

Bild: Helena Wannberg

"Pappa gjorde sitt bästa. Men han visste inte hur han skulle göra"

Jolins vita lilla hus är fullständigt bedårande. Ett drömboende för vilken 22-åring som helst. Så fort vi kommer in kollar Jolin att allt ser okej ut, och plockar undan saker som hamnat fel.

– Om man har haft det stökigt som barn vill man gärna ha ordning, förklarar hon.

I soffan finns en liten lurvig häst – ”den har jag fått av mamma”, på ena väggen en tavla med röda hjärtan – ”den har min bror målat” och på andra sidan ett stort foto med en långhårig ung man – ”det är pappa, i ett tempel i Indien”. Familjen är närvarande. Den stökiga och bråkiga familjen som Jolin uppenbart känner så stor kärlek för.

Som åttaåring gick hon i en stödgrupp i Varberg. På den tiden hade Falkenberg ännu inte några egna grupper, men ordnade det så att Jolin blev hämtad med taxi efter skolans slöjdlektion och skjutsad

till BIM i grannstaden.

– Vi började alltid med att fika, minns Jolin. Och sedan skulle man säga sitt namn och ett djur som börjar på samma bokstav som namnet. Jag älskar hästar så jag sa alltid ”Kan inte jag få säga Jolin Häst?!”.

Exakt hur och varför Jolin hamnade i den där gruppen minns varken hon eller hennes mamma. Men att det fanns problem i familjen vid den tiden var ingen hemlighet för socialtjänsten. Jolins pappa var känd som missbrukare, och en av Falkenbergs profiler som syntes

på sta'n. Även mamman hade ett missbruk, främst av tabletter.

– Det var stökigt hemma. Även om pappa bara bodde hemma hos oss när jag var riktigt liten så följdes mamma och pappa åt i alla år. Det var mycket konstigt folk som hängde hemma hos oss. Jag minns att jag tänkte ”det är bara vi som bråkar” och jag trodde att jag var ensam.

”Det var skönt att känna att jag inte var den enda som hade konstiga föräldrar.”

Jolin minns inte så väldigt mycket från barngruppen på BIM, mer än att budskapet om att ”det är inte ditt fel, du är inte ensam” lektes in.

– Jag kände mig trygg där.

Jolin kryper upp i soffan och försöker se sig själv som det där barnet: Den duktiga flickan, som klarade skolan bra men grät av stressen och den egna prestationsångesten. Barnet som tidigt tog ansvar. När omgivningen var rörig, var hon den som försökte skapa ordning.

– Passa tider har aldrig min mamma klarat av. Det där med morgn rutiner kunde vara svårt. Jag fick ofta väcka både mamma och brorsan.

Även om pappan till viss del var ”känd” vet hon inte riktigt vad klasskamraterna visste och hon pratade heller inte med kompisar om hur det var hemma. Hon kunde skämmas över pappan. Framförallt den gången

då han kom till skolan.

– Han var full och trodde att en annan flicka var jag. Han gick efter henne och ropade mitt namn... Det var jättehemskt...

Jolin var aldrig mobbad, men beskriver sig som utfrys och annorlunda.

– Mamma är ett riktigt original, säger Jolin med ett leende som visar att det finns en dubbelhet i detta med att ha en mamma som inte är som alla andra. En mamma som syns och hörs – väldigt mycket – och som alltid

säger vad hon tycker. Men som även alltid lyssnar och uppmanar sina barn att vara sig själva.

– Det var alltid barn hemma hos oss, hon bakade äppelpaj och drog iväg med alla barn till Klitterbaden. Jag hade kompisar som pratade med min mamma när de inte kunde prata med sina egna föräldrar.

Jolins minnesfragment från uppväxten blir till en bra bild av det där dubbla. Hur det jobbiga och härliga blandas. Skammen över föräldrarna som finns samtidigt som kärleken är så stark.

– Pappa försökte verkligen. Han gjorde faktiskt sitt bästa. Men han visste inte hur han skulle göra, säger Jolin.

När hon var 13 år dog pappan och strax innan det kom tonårsrevolten. Den duktiga flickan började komma sent till skolan, skolkade, var trött på livet och okoncentrerad. Som hästtokig

tjej hängde hon mycket i stallet där hon fick en äldre kompis som hon började dricka tillsammans med.

– När jag var ute och drack på mitt håll så kunde ju mamma hålla på med sitt i fred...

Men så en dag när Jolin var 14 år satte sig mamman med sina barn och pratade om sitt eget missbruk. Det var väl ingen riktig överraskning, men mammans beroende hade varit svårare att ta på, än pappans. Det blev en jobbig tid, och då blev en lärare en viktig person för Jolin.

– Han genomskådade mig och ställde upp för mig. Han märkte när jag var ledsen och tog tag i mig och sa ”Kom, nu pratar vi!”.

En process satte igång som ledde till att mamman åkte på behandling och var borta i flera månader. Men mammans nykterhet gjorde inte att Jolin mådde bättre. Tvärtom.

– Det ledde till att jag mådde dåligt. Jag som alltid hade tagit hand om alla andra undrade ”vad är min livsuppgift nu?”.

För andra gången i livet började Jolin att gå i en stödgrupp, den här gången på BIM i Falkenberg.

– Det var skönt att bli sedd. Min brorsa hade det svårt i skolan vilket gjorde att han tog energi och uppmärksamhet. Och det var skönt att känna att jag inte var den enda som hade konstiga föräldrar.

I tonårsgruppen var det mer prat om vad alkohol och en alkoholist är. Vid den här tiden drack Jolin själv en hel del och hon ville inte se att hennes eget beteende påminde om föräldrar-nas.

– Jag hade väldigt svårt för att acceptera att alkohol är en drog.

Det egna drickandet fortsatte och under gymnasiet var det enda Jolin längtade efter att få dricka sig full. Ibland fick hon minnesluckor.

”Jag som alltid tagit hand om alla andra undrade 'vad är min livsuppgift nu?'.”

– Men så vände det. Jag minns att jag var full och bara grät och tänkte ”men vad håller jag på med?!”. Nu fick det vara nog.

För att tydligt markera en förändring sökte hon upp Ungdomens Nykterhetsförbund, UNF, och blev medlem. Något år senare fick hon syn på en utbildning på nykterhetsrörelsens folkhögskola Wendelsberg och idag känns den egna nykterheten självklar.

– Jag har fått mycket styrka från UNF och alla fantastiska vänner där. Jag vill inte bli som mina föräldrar – droger gör så mycket märkliga grejer med människor. Alkoholen har bara pajat i mitt liv, säger Jolin.

– Men jag skulle inte ha velat ha någon annans uppväxt. Allt det jag har varit med om har gjort mig till den jag är. ■

I Falkenberg får det ta tid

En promenad i Falkenberg. Låga trähus längs kullerstensgator, en man sitter och fiskar i en roddbåt mitt ute i Åtran, koltrastar kvillar i träden. "Vilken idyll", tänker jag. Precis som i alla andra idyller händer saker bakom fasaderna – även här finns barn som far illa på grund av vuxnas drickande. Men i Falkenberg finns också BIM, med en omfattande gruppverksamhet.

Vid en genomgång av tidigare års enkäter till Junis rapport blev jag tvungen att kontrollera ett enkätsvar. Det fanns en förhållandevis liten kommun som utmärkte sig. År 2009 hade man totalt 48 barn och ungdomar i nio stödgrupper. I Falkenberg med 40 000 invånare. Kunde det verkligen stämma? När så många andra kommuner och stödgruppsledare svarar att det är svårt att fylla grupperna eller gör uppehåll med verksamheten på grund av för få barn – hur kan det komma sig att just Falkenberg har lyckats?

Jag slår mig ner tillsammans med stödgruppsledarna i BIM:s lokaler i Gamla stan för att få svar på mina frågor. Ivrigt att sätta igång har jag block och

penna redo, men Ankie säger lugnt att nu vi ska göra det som de brukar göra när de samlas i det här rummet. Alla ska få säga sitt namn, och sedan en bilsort, godis eller djur som börjar på samma bokstav.

– Hej, jag heter Ankie Audi.

De övriga visar sig vara Alex-andra Ako-kola, Eleonor Entita, Line Lakrits och Liselotte Lejon.

Ankie fortsätter med att dela ut lappar med personliga rättigheter, där alla får välja en rättighet var. "Som person har jag rätt att må bra fast andra mår dåligt."

Det slår mig vilket lugn som vilar över rummet. Rutiner fyller en funktion, inte minst för de barn och ungdomar som kommer till BIM.

Ända sedan starten för åtta år sedan har BIM i Falköping haft grupper igång, oavsett hur få barn som har deltagit. Det gäller att visa att det går att lita på att BIM finns kvar, menar Ankie Hansson, Line Bengtsson och Alexandra Andersson.

– Det är viktigt att komma in i det här med att ”jag är en i gruppen”, säger Eleonor.

Visst kan det kännas konstigt i början, av flera skäl.

– Många är ovana vid uppmärksamheten, att bli synliggjord, menar Ankie.

– Det är en process.

Håller ut

Process. Det ordet och dess innebörd återkommer flera gånger under besöket på BIM och kanske är det just det som är svaret på min fråga. Att få en omfattande gruppverksamhet tar tid, och det är en process

som måste få pågå, hos många.

Ankie berättar att BIM delar lokaler med Kvinnofrid som man även samarbetar med kring vissa grupper och aktiviteter.

– Vi märker hos de kvinnorna att det tar minst ett år från det att de kommer hit tills de inser att barnen också behöver stöd, säger Ankie.

– De tänker ”jag tror inte att jag har påverkat mitt barn”, fortsätter Eleonor.

För BIM gäller det att hålla ut medan processen pågår. Ett tydligt exempel är BIM:s blänkare i Hallands Nyheter varje månad. Då delas nämligen tidningen ut

Alexandra Andersson lägger en stor del av sin arbetstid på att informera om BIM. Ett bra tillfälle att sprida kunskap om verksamheten är de återkommande fredagsträffarna.

gratis till alla i Falkenberg, vilket är ett bra tillfälle att nå ut.

– De första åren gav annonser ingen verkan, konstaterar Eleonor.

"Alla mer än en person är en grupp! Har man två barn är det väl fantastiskt?!"

Många andra hade nog nöjt sig med det. "Att annonsera lönar sig inte. Ingen effekt på flera år, då är det lika bra att ge upp." Men på BIM i Falkenberg har man en annan syn, förklarar Eleonor:

– Det finns föräldrar som klipper ur annonsen och sparar den i plånboken flera år. Till slut är

de redo att ta kontakt. De behöver veta att vi finns kvar.

Att lägga pengar på annonser är väldigt lönande, slår Eleonor fast. Bara man låter processen ta den tid som krävs.

Ett av de vanligaste skälen till att stödgrupper inte kommer igång, eller läggs ner, är att man inte får tillräckligt många barn.

– Nä, nu blir jag väldigt uppörd, utbrister Eleonor. Hur kan man säga "vi startar en grupp när vi har sju barn"? Alla mer än en person är en grupp! Har man två barn är det väl fantastiskt?!

I Falkenberg har man hela tiden haft grupper igång, sedan

man började för åtta år sedan. Hur små grupperna än har varit. Man måste visa att BIM finns kvar.

– Det kan ju ta två år innan man har fyra barn. Man ska bara jobba på om man ska kunna få förtroende, säger Eleonor bestämt.

Ingen behöver heller få svaret ”nej, nu går det inte att börja i grupp, du får vänta ett halvår”. Här finns alltid en ”väntan-grupp” som har träffar var tredje vecka. I väntangruppen gör man samma saker som i den vanliga gruppen fast i en ”lightversion”. Barnen blir vana vid hur gruppen fungerar, och ingen behöver vänta när man väl tagit det stora steget att söka stöd.

Att jobba med de här frågorna handlar om att nöta sig in. I familjerna, i skolan, hos alla dem som möter de vuxna missbrukarna. Till slut blir det ringar på vattnet, och allt fler vet vad det där med stödgrupper handlar om. Ankie blir lite trött på den stora fokuseringen på antalet barn

som deltar, framförallt när det gäller att kunna motivera varför verksamheten ska fortsätta. BIM handlar även om att medvetandegöra, kanske rentav folkbilda.

– Man måste kunna se värdet i den del av jobbet som inte bara handlar om antalet barn.

Avsätter resurser

Gruppledarna på BIM inser att de har det förmånligt i Falkenberg. Här finns till att börja med en stöttande chef som är drivande och kunnig, och även politiker som ser fördelarna och avsätter resurser. Ledarna från BIM har bland annat föreläst hos kommunfullmäktige om stödgruppsverksamheten och Ankie tror att det ska mycket till innan det kommer upp på den politiska agendan att ta bort BIM.

– Stödgrupper är en billig verksamhet, konstaterar Alexandra.

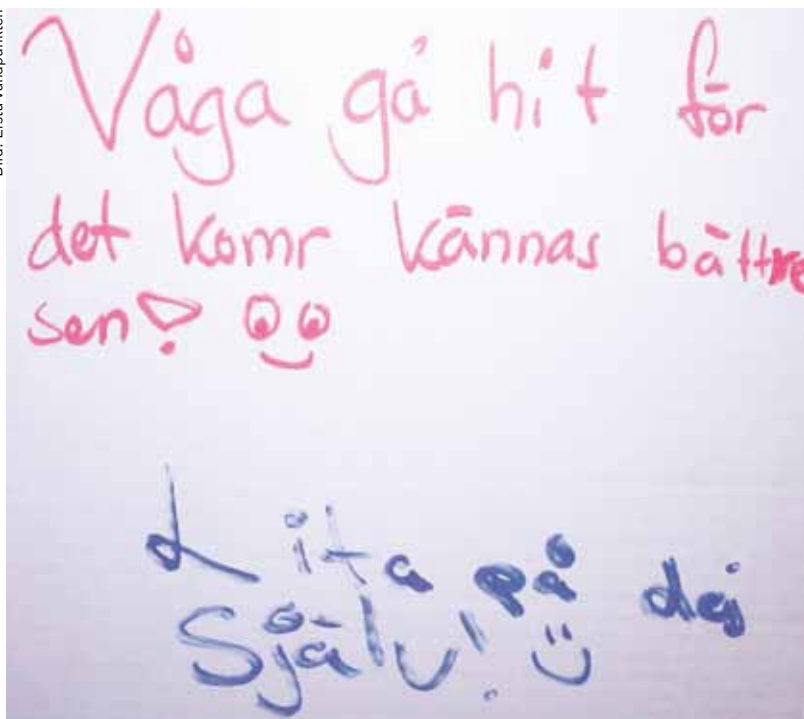
Är det då så att varenda socialsekreterare i Falkenberg hänvisar barn till BIM, alla lärare och föräldrar känner till grupperna och alla tabun är som bortblåsta?

Hur man får stödgrupperna att funka

- Våga stå på er, var envisa.
- Gå ut och informera mycket.
- Se varje kontakt som en möjlighet (med skolpersonal, myndigheter osv).
- Ha en tydlighet med vad ni gör. Var säker i det ni jobbar med.

- Jobba med de barn som finns, oavsett om de är två eller tio.

Tipsen kommer från Ankie Hansson, Eleonor Rångeby, Alexandra Andersson, Line Bengtsson och Liselotte Leander på BIM i Falkenberg.

Varför ska man gå i en stödgrupp? Deltagare i Ersta vändpunktens tonårsgrupp ger svar. Deltagare från övriga landet skulle med all sannolikhet hålla med.

Nej, självklart inte. Även här finns fördomarna och ledarna på BIM menar att Falkenberg även har småstadens mer negativa egenskaper där det gäller att

len med att alla känner varandra, påpekar Line.

Men BIM jobbar på, nöter sig in och låter processen fortsätta. En stor del av tiden, kanske uppåt hälften, ägnas åt information. I skolor, hos kuratorer, skolsköterskor och specialpedagoger. En viktig kanal för att nå många är den återkommande

fredagsinformationen.

– Var fjärde vecka visar vi filmer eller har föreläsningar här på BIM. Vi vänder oss till alla som jobbar med barn och unga. Även exempelvis kyrkor.

Övrigt föreningsliv har man

"En stor del av tiden, kanske uppåt hälften, ägnas åt information."

inte skämma ut sig. Det finns en rädsla hos personal i barnomsorg och skola att ta upp frågor om missbruk eftersom staden är så liten att man lätt stöter på varandra i andra sammanhang.

– Det är sådant som är nackde-

ännu inte jobbat så mycket med, men alla är överens om att det är viktigt. Där finns ledare som också möter barn och som behöver kunskap i frågor om missbruk och beroende. Bredden i arbetet visar sig också i hur barnen och ungdomarna kommer till BIM.

– Många tror att vi får alla våra barn via socialtjänsten, men så är det inte, säger Alexandra.

Det är helt enkelt ganska blandat. Vissa har föräldrar som har sett annonsen i tidningen, någon har hört av andra att gruppen finns och vissa kommer på så kallat bistånd, som insats från socialtjänsten. Det viktiga för ledarna på BIM är att det ska vara enkelt att komma hit. Vägar till BIM ska vara många.

– Det finns till och med barn som har berättat i skolan om att de går i grupp och sedan tagit med sin lärare hit, säger Ankie.

Gemensamt besök

Ett annat exempel på hur vägen till BIM kan se ut berättar Ulrika Borg Haaker om. Som specialpedagog för förskolan blev hon kontaktad av en personalgrupp som oroade sig för ett syskonpar. Utifrån sammanhanget kom Ulrika att tänka på BIM.

– Jag hade fått vetskap om att BIM fanns och tog en kontakt med Ankie, och sedan fick jag komma hit, berättar Ulrika.

Efter att ha fått bättre koll på vad BIM gör, tog Ulrika i sin tur kontakt med mamman för att berätta. De gjorde sedan ett

Bild: Helena Wannberg

Ulrika Borg Haaker ser sitt jobb som specialpedagog som en spindel i nätet, som också kan ta hjälp av andra när det behövs.

gemensamt besök hos BIM. En av pojkarna följde också med.

– Det kändes fantastiskt bra, minns Ulrika. Mamman tyckte att det var jobbigt att ta kontakt med myndigheter men här fanns inte den där laddade atmosfären som man kan vara van vid när det handlar om den här typen av problem.

Hos ledarna på BIM finns insikten om att beroende eller psykisk ohälsa inte är ovanligt, och man utgår ifrån att föräldern vill sina barns bästa. Ibland kan man dock behöva stöd för att reda ut det som har trasslat till sig.

Eleonor menar att det är personer som Ulrika som behövs – som

skaffar sig kunskap och därefter agerar.

– Du har ju väglett de här poj-
karna in i ett friskare liv.

Ta hjälp av andra

Ulrika ser sitt jobb som specialpe-
dagog som en spindel i nätet, som
också kan ta hjälp av andra när
det behövs. Att så få förskollärare
– och lärare – gör en anmälan till
socialtjänsten när de misstänker
att ett barn far illa ser hon som
ett problem. Men osäkerheten är
stor. Ibland känns det också lätt-

are att fokusera enbart på barnet
om det finns problematik i skolan
eller förskolan.

– Men att exempelvis sätta en
diagnos blir ibland en quick fix
där man inte sätter in saker i sitt
sammanhang. Barnet finns ju inte
bara i förskolan utan även i ett
hem.

Ibland kan kanske förklaringen
helt enkelt vara missbruk i famil-
jen. Men Ulrika inser samtidigt
att personalen i skola och barn-
omsorg inte alltid hinner med att
se varje enskilt barn i den omfatt-

BIM i Falkenberg

- BIM vänder sig till barn och ungdomar med någon i sin familj som dricker för mycket alkohol eller använder andra droger, som är psykiskt sjuk eller som använt våld eller hot mot någon i familjen.
- BIM stod i början för "barn i missbruksmiljö". Dessutom fanns BIV (barn i våldsutsatta miljöer). Idag heter man enbart BIM, inte som förkortning utan som ett egen-namn.
- Under 2010 hade BIM totalt sex barngrupper, tre tonårsgrupper, två väntangrupper och två föräldragrupper. Grupperna löper terminsvis. Totalt deltog 62 barn, ungdomar och föräldrar i grupperna.
- 2011 hade man 3,5 tjänster totalt, fördelat på fem personer.
- BIM är en permanent kommunal

verksamhet – inget projekt. Rent organisatoriskt ligger BIM under beroendeenheten.

- Förutom grupperna genomför man fredagsinformation var fjärde vecka med filmvisning, föredrag m.m. På somrarna genomförs läger, exempelvis tillsammans med Kvinnofrid (stöd för kvinnor som utsatts för våld).

- BIM är medlemmar i SVAR i Västsverige (Sveriges beroendeterapeuters/anhöriggruppledares riksför-
ening). En gång per termin har man en nätverksträff för sina medlemmar. Kontakt: www.svar-forening.se, ann-cathrin.hansson@falkenberg.se
- BIM nås på telefon: 0346-88 69 50, mobil 0703-30 51 54.
E-post: bim@falkenberg.se eller via Falkenbergs hemsida www.falkenberg.se.

ning som skulle behövas.

– Jag kan bli upprörd över hur stora barngrupperna är och vilka stressade vuxna barnen får möta. Det blir på bekostnad av våra barn, menar Ulrika.

Trots allt finns det de som klarar av att se, och be om stöd. För Ulrika blev mötet med BIM en positiv upplevelse.

– Ni var otroligt proffsiga på att ta mamman. Ni fick henne att känna att det inte var något konstigt, säger Ulrika och vänder sig till gruppledarna.

Ankie, Eleonor, Alexandra, Line och Liselotte slickar i sig åt berömmet, samtidigt som de påpekar att det är ju så det ska vara. Enkelt. Att man vågar prata om hur saker och ting faktiskt är. Något som blir oerhört viktigt för barnen, menar Alexandra:

– Det är så häftigt att barnen får se att vuxna kan prata om det här, att det inte behöver vara hemligt. ■

Jag går i gruppen därför att...

Några svar från deltagare i gruppen på BIM, på frågan varför de går i gruppen:

- Min mamma har problem med alkoholen.
- Min pappa var psykiskt sjuk och jag vill lära mig mer om hur jag tar hand om mig.
- Min pappa och mamma har slagit mina syskon och mig. Min pappa har druckit mycket öl.
- Min pappa, hans tjej och min mammas kille är alkoholister.
- Min mamma har blivit slagen utav sina pojkvänner och min pappa blir ofta full på fester.
- Min pappa är alkoholist och använt våld. För att få reda på hur andra gör i liknande situationer.
- Min mamma och min pappa har varit dumma mot mina syskon och

så blev jag omhändertagen av socialen nu bor jag hos en fosterfamilj och socialen tyckte att jag skulle gå hit.

- För jag vill vara med.

Ersta Vändpunktens ungdomar förklarar varför man bör gå i stödgrupp.

Fråga alla barn

– för att hitta dem som behöver stöd

Skolans hälsosamtal är ett perfekt tillfälle att fråga eleverna om hur det är hemma, för att nå dem som lever med missbruk.

– Ungdomarna kräver faktiskt att vi vuxna ska fråga. Den slutsatsen drar forskaren och skolsköterskan Agneta Tinnfält efter att ha lyssnat på barn och ungdomar som går i stödgrupper. Och som har väntat på att vuxna ska fråga hur de mår.

Agneta Tinnfält anser att man ska lägga sig i. Den ståndpunkten baserar hon på sin studie där hon har intervjuat 27 barn och ungdomar mellan 12 och 19 år, runt om i landet, som deltar i stödgrupper för barn som lever med missbruk. Frågan hon ville ha svar på var hur vuxna egentligen ska bete sig.

– De var mycket tydligare än vad jag hade trott med att de verkligen vill att man ska fråga.

Efter att ha arbetet som skolsköterska på 80- och 90-talet i Nora ansåg sig Agneta Tinnfält ha goda erfarenheter av att möta unga människor. Hon hade även förhållandevis god medvetenhet kring omfattningen av missbruk. Trots detta var det få barn som hon verkligen kände till som

levde med missbruk. När grannorten Örebro började med sin stödgruppsverksamhet Sputnik fick Agneta Tinnfält upp ögonen för vad dessa grupper kan betyda för barn och ungdomar och hänvisade vissa elever dit.

– Det visade sig vara väldigt bra för dem som var med där.

Försök att berätta

I samband med ett vikariat vid Örebro universitet fick hon över möjligheten att söka en forskarutbildningstjänst inom institutionen för folkhälsa vid Örebro universitet. Agneta Tinnfälts forskning visar bland annat att barnen och ungdomarna har tagit olika steg mot ett försök att berätta. Ibland var ledtrådarna mycket tydliga.

– En flicka hade sagt till sin dag-

Många av intervjupersonerna menar att de inte visade att de mådde dåligt. De var duktiga i skolan och gjorde inget väsen av sig.

Bild: Future image bank

mamma att ”det kommer hem gubbar till oss och dricker”. Men hon hade inte blivit trodd utan fick höra att hon överdrev.

Agneta Tinnfält menar att barn är väldigt bra på att känna av vad den vuxne klarar av att höra.

– De berättar inte mer än vad den vuxne förstår.

Och om känslan är att ingen ändå kommer att förstå, då fortsätter tystnaden. De vuxnas oförmåga att tala om känsliga ämnen hjälper barnen att tidigt lära sig vad som är tabu.

Barn har ofta en rädsla för att de inte ska få bo kvar hemma om någon får veta att det inte är bra hemma. Barnen har dålig

kunskap om vad socialtjänsten gör. Samma okunskap och rädsla finns även hos vuxna, om vad en anmälan till socialtjänsten egentligen leder till.

Visade inte

Många av intervjupersonerna menar att de inte visade att de mådde dåligt. De var duktiga i skolan och gjorde inget väsen av sig. Men de sökte ofta efter sätt att försöka uttrycka sin situation, exempelvis genom att skriva en uppsats om hur de mår eller vad som sker hemma. Andra har valt att läsa böcker kring temat att leva med missbruk. Barnen och ungdomarna har förväntat sig

Barn behöver hjälp med att
formulera sina känslor.

att läraren ska förstå att något var fel, och säga det.

Det är välkänt att det är väldigt viktigt för barn som lever med missbruk och beroende att få sätta ord på sina

känslor. Agneta

Tinnfält slut-

sats är att barnen ofta behö-

ver hjälp av vuxna att formulera detta. Här måste vuxna i skolan bli bättre på att ta tillvara situationer och övningar där eleven tar chansen att skicka ut signaler.

– En viktig kategori är svensk-lärare som läser uppsatserna som elever skriver. Och idrottslärare ser mycket annat än vad andra lärare gör.

Pubertet positiv kraft

En elev som förändras och exempelvis gör en våldsam revolt kan ha aggressioner och frustration över hemmiljön som behöver komma ut. Här gör ofta lärare och andra det för enkelt för sig genom att "skylla" på puberteten.

– Puberteten är en positiv kraft som många ungdomar har en hjälp av när de behöver få uttrycka sig, menar Agneta.

Naturligtvis spelar Agneta Tinnfält egen yrkeskår, skolsköterskorna, en nyckelroll.

– Vi ska ju väga, mäta och kolla synen på alla barn. Egentligen är vi inte så himla intresserade av det där, utan det är ett sätt för oss att lära känna barnen.

Agneta Tinnfält menar att de

minst tre obligatoriska hälsosamtal som alla elever har med skolsköterskan under sin grundskoleperiod skulle kunna utnyttjas ännu bättre. De intervjuade ung-

"Barnen och ungdomarna har förväntat sig att läraren ska förstå att något var fel, och säga det."

domarna anser att skolsköterskan vid dessa tillfällen ska fråga alla elever om hur de har det hemma. Detta borde vara fullt möjligt, tycker även Agneta Tinnfält.

– På mödravårdcentralen frågar man alla föräldrar om alkoholvanor så det borde gå bra med elever också. Och om man frågar alla elever samma sak, då blir det inte så "farligt".

Men skulle verkligen eleverna berätta hur det egentligen är?

– Deltagarna i min studie säger att "det är inte alls säkert att jag skulle svara men då har någon i alla fall visat att han/hon ser mig och att de vågar prata om detta, är beredda att lyssna och är medvetna om att problemet finns".

Här gäller det naturligtvis att alla vuxna i skolan har kunskap om vilket stöd som finns att få i kommunen, att det finns lappar och övrig information på skolan om hemsidor, jourtelefoner med mera. Frågan från skolsköterskan kan väcka något som eleven väljer att prata om någon annanstans.

I studien finns exempel på de som berättat när de får frågan

rakt ut. Att äntligen få berätta upplevs som en befrielse. De påpekar att man behöver känna sig trygg för att kunna berätta, och känna att den vuxne tar

"Jag borde ha frågat mycket tydligare. Jag var alldeles för mesig!"

en på allvar. En flicka i studien menar att vuxna måste lägga samman flera pusselbitar för att förstå om ett barn behöver stöd och hjälp.

Flera ungdomar sa att de skulle kunna vända sig till en lärare för att prata, eftersom det är lärarna man känner bäst. Men om man upplever att läraren är stressad och inte har tid, blir det svårt att börja prata om tunga hemligheter. Många lärare känner själva att de saknar tid och möjlighet att ta tag i de här frågorna, och osäkerheten kring hur man bör gå tillväga är stor. Agneta Tinnfält brukar uppmäna de lärare hon möter att våga lita på den känsla man som vuxen har, om att något är fel.

Agneta Tinnfält berättar att hon ibland får frågan från lärare "menar du alltså att vi ska fråga?". Och för henne är svaret självklart:

– Ja, när vi arbetar med barn och ungdomar har vi det ansvaret. De här barnen och ungdomarna kräver faktiskt att vi vuxna ska fråga. Du kanske inte får något svar. Kanske, om du

blir ansedd som en förtroendeingivande person. I så fall ska du ta det förtroendet. Men du behöver inte göra hela jobbet. Du kan ta med eleven till någon som kan mer.

Och den erfarna skolsköterskan är nu sugen på att i ännu högre utsträckning ta hjälp av

ungdomar för att hitta svaren på hur vuxna kan hjälpa dem att må bättre. Agneta Tinnfält har också kommit till en insikt om hur hon själv var som skolsköterska:

– Jag borde ha frågat mycket tydligare. Jag var alldeles för mesig! ■

Skickar ut signaler

Barn och ungdomar vill ha och behöver stöd från vuxna. Det visar Agneta Tinnfältts avhandling "Adolescents' perspective – on mental health, being at risk, and promoting initiatives" (Örebro universitet 2008), vilken också behandlar barns och ungdomars psykiska hälsa. Men att våga berätta för någon hur man har det är en process i flera steg för de som lever i en familj. Innan de öppnar sig för en vuxen gör barnen en riskbedömning av vuxnas pålitlighet. Detsamma gäller även jämnåriga som får ta del av förtroenden. Det finns en rädsla för vad som ska hända om de berättar. Pålitliga vuxna som lyssnar noga och som har kunskap om alkohol, alkoholism och hur det är att leva i en familj med missbruk kan vara ett stort stöd.

Ungdomarna i studien vill att socialarbetare, lärare, skolsköterskor, psykologer och andra vuxna ska bli mer uppmärksamma på de signaler som de unga skickar ut om sina problem hemma. Signalerna kan vara mer eller mindre verbalt uttalade. Deltagarna i studien berättar att de tecken som de har visat exempelvis har varit att vara nedstämda, ledsna, vara mentalt frånvarande, ha magont. En flicka berättar att hon aldrig hade med sig frukt, som man skulle. Andra har

slagits, druckit och rökt i unga år, varit arga eller skadat sig själva. Vuxna kan fråga mer direkta frågor för att få klarhet i hur det är hemma. Tiden kanske däremot inte just då är mogen att berätta, men detta kan komma vid ett senare tillfälle.

Tinnfält Agneta, Eriksson Charli & Brunnberg Elinor (2011). Adolescent Children of Alcoholics on Disclosure, Support, and Assessment of Trustworthy Adults. Child Adolescent Social Work Journal 28, sid. 133–151. DOI 10.1007/s10560-011-0225-1

Bild: Future image bank

Handlingsplan i skolan får upp ögonen för barnen

En policy ökar skolans chans att upptäcka elever som lever med missbruk. Dessutom blir skolpersonal som har fått vidareutbildning i ämnet bättre på att se dessa barn, det visar en undersökning från STAD. Men det är få skolor som har den här typen av policydokument.

– Inom arbetslivet har man sett att det ger en trygghet för personalen att veta hur man ska agera om en kollega har problem med alkohol eller narkotika. En liknande trygghet borde finnas i den miljö där barnen i Sverige befinner sig – skolan.

Det säger Tobias Elgán, forskare på STAD¹, som våren 2011 presenterade ”Barn i missbruksmiljö – en studie kring policy och praktik på svenska skolor”. Uppdraget kom från CAN som ville ta reda hur skolor arbetar med problem som har att göra med att elever växer upp med missbruk.

STAD genomförde därför en enkätundersökning där man bland annat frågade om skolan hade skriftliga policydokument för hur man ska agera om någon upptäcker eller misstänker att en elev växer upp i en missbruksmiljö. En tredjedel av skolorna

svarade att det fanns ett sådant dokument. Innan undersökning drog igång kontaktades också alla skolorna som ingick i studien för att ta reda på vem på skolan som ansvarar för frågor kring elever som har detta problem.

– Många av dem vi ringde var väldigt positiva till undersökningen och uttryckte att de såg pro-

Tobias Elgán skulle gärna se att den svenska skolan införde någon typ av ”screening” där alla barn får en fråga om hur vuxnas drickande påverkar dem.

Att börja jobba med en policy kan leda till att skolorna får upp ögonen för de här barnen, menar Tobias Elgán.

blemen varje dag men inte visste hur de skulle göra. Men någon skola svarade att de helt enkelt inte hade de här problemen...

Bättre på att identifiera

Statistiken visar dock att upp till tjugo procent av alla barn lever i familjer med minst en vuxen som har en riskabel alkoholkonsumtion. Studiens resultat visar att de skolor som hade en policy oftare utbildade sina lärare i de här frågorna. Sammantaget gjorde det att de var bättre på att identifiera barn som lever i missbruksmiljö. På skolor med vidareutbildad personal hade 86 procent någon

gång identifierat ett barn – motsvarande siffra på skolor som saknar vidareutbildad personal var 67 procent.

Tobias Elgán kan däremot inte visa ett exempel på hur en policy kan se ut – man frågade inte efter att få se dokumenten.

– Ofta är det nog bara en mening i en handlingsplan som tar upp flera typer av frågor, gissar han.

Elgán tycker att det skulle vara intressant att gå vidare med att hitta en mall för den här typen av policydokument, och jobba med att få skolor att tillämpa den i praktiken.

Det finns inga krav på att en skola ska ha en specifik policy kring barn som lever med missbruk. Om en skola har stor medvetenhet om dessa frågor beror

det fram att många tycker att det är svårt att identifiera elever som växer upp i familjer med missbruk. Tobias Elgán tror att en del av lösningen vore att införa struk-

"I arbetet med att utforma den strategin måste alltså skolan själv ta reda på vart man kan vända sig."

turerade frågor i exempelvis hälsosamtalen. Han

det ofta på att det finns engagerade eldsjälar. Och eldsjälarna behövs, tycker Tobias Elgán, men en väl förankrad skriftlig handlingsplan kan göra att frågan lever vidare även om den personen slutar.

– Det är också bra att barnen vet att denna policy finns. Ett policyarbete på en skola kan leda till att det talas mer öppet om frågorna, och då visar man för barnen att det inte är tabubelagt att berätta.

Bygga upp kontakt

En handlingsplan kring hur man ska agera om ett barn visar sig leva med missbruk innehåller troligtvis en strategi för vart eleven kan hänvisas vidare för mer stöd. I arbetet med att utforma den strategin måste alltså skolan själva ta reda på vart man kan vända sig.

– Man får börja med att bygga upp en kontakt med socialtjänsten, ta reda på nummer till stödgrupper och så vidare. Det här arbetet i sig tror jag får skolan att få upp ögonen för de här barnen, menar Tobias Elgán.

I intervjuvarerna i studien kom

nämner ett så kallat screeninginstrument inom forskningen som kallas för CAST och som innehåller sex frågor om hur barn upplever sina föräldrars drickande.

I Finland har en annan typ av frågeställning använts i samband med en skolenkät. Där frågade man "Använder enligt din åsikt någon dig närstående person för mycket alkohol?". Svarar man "Ja" kommer följdfrågan: "Har det skadat dig eller gett dig problem i ditt eget liv".²

– Min tanke är att man på skolor i Sverige skulle kunna använda en något omformulerad variant av denna fråga, säger Tobias Elgán. ■

Fotnot 1. STAD står för Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem och är en enhet inom Centrum för psykiatrforskning i Stockholm.

Fotnot 2. Frågan användes i den finska skolenkäten "Hälsa i skolan" som besvaras av elever i årskurs 8-9 samt gymnasieungdomar i 1:a och 2:a läsåret. Institutet för hälsa och välfärd (THL) ansvarar för enkäten.

Utbildad personal ser fler barn med behov

Enkätundersökningen skickades till 443 slumpmässigt utvalda skolor i Sverige. Totalt besvarade 294 skolor, 66 procent, enkäten varav 33 procent rapporterade att det finns en skriftlig handlingsplan eller policy på skolan. 37 procent har deltagit i vidareutbildning avseende barn i missbruksmiljö.

Elever som lever med missbruk identifieras i större grad på grundskolor och kommunala skolor. Att färre barn identifieras på friskolor, förklaras med att kommunala skolor oftare är större än friskolor.

Forskarnas slutsats är att chansen att hitta barn som lever i missbruks-

miljö ökar om skolan har en handlingsplan/policydokument samt att skolpersonal också vidareutbildas.

Källa: Barn i missbruksmiljö. En studie kring policy och praktik på svenska skolor. Tobias Elgán och Håkan Leifman, STAD, Rapport nr 43.

Children of substance abusing parents: A national survey on policy and practice in Swedish schools. Tobias Elgán och Håkan Leifman, Health Policy (2011) 101:29-36.

STAD står för Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem och är en enhet inom Centrum för psykiatri-forskning i Stockholm.

Samarbete blir bättre för eleverna

"Samarbetet med socialtjänsten fungerar inte." En inte helt ovanlig känsla på många skolor. I Göteborgsförorten Bergsjön har man valt en speciell lösning. Här finns socialtjänsten alltid på skolan.

– För mig är det jättepositivt. Jag träffar barnen varje dag och kan se hur de mår, säger socialsekreteraren Teresa Asensio som har sitt kontor i samma korridor som resten av skolans elevhälsoteam.

När jag kliver av 7:ans spårvagn vid Rymdtorget i Bergsjön får jag lite dåligt samvete. Trots att jag bodde i Göteborg i flera år, har jag aldrig tidigare varit här. Det segregerade samhället blir tydligt.

Stadsdelen Bergsjön har de egenskaper som kännetecknar många av de så kallade miljonprojekten

från 60- och 70-talet. Här bor människor med över 140 olika nationaliteter. Arbetslösheten är stor, liksom kriminaliteten. Antalet arbetsplatser är lågt i förhållande till invånarantalet och andelen unga människor är hög. Men här finns även en grundskola och socialtjänst som har

Bergsjöskolan är en skola med elever från förskoleklass till år 9 i stadsdelen Bergsjön i Göteborg.

Här går drygt 400 elever med olika bakgrund. På skolan finns även särskola för årskurs 7-10.

insett vikten av samarbete.

– Det vi gör är tydligen väldigt annorlunda mot hur andra gör, konstaterar kuratorn Hechmat Maddah.

Satsning efter branden

Vad är det då som man gör? Det hela började med diskoteksbranden på Hisingen 1998. Katastrofen drabbade en hel generation ungdomar, främst med invandrarbakgrund, i och runt Göteborg. Samhällets svar blev att försöka gynna integration

och framtidstro. I Bergsjön blev en av satsningarna att utöka skolans folkhälsoteam och det var på så vis som socialtjänsten placerade en av sina socialsekreterare inne på skolan. Sedan 2007 är det Teresa Asensio som finns på den platsen.

– Mitt uppdrag är att vara en länk mellan socialtjänsten och skolan, samt att jobba förebyggande. Jag gör i princip samma saker som mina kollegor på socialkontoret, berättar Teresa Asensio.

Osäkerheten kring vad som exempelvis sker vid en anmälan är ofta stor inom skolan. Orsaken till okunskap och misstro beror

"Vi på socialtjänsten bits inte."

på dålig kommunikation, tror Teresa och Hechmat.

– Det är vanligt att varken socialtjänsten eller skolan riktigt förstår hur de andra jobbar. Båda känner att den andre gör fel, säger Teresa.

– Socialtjänsten och skolan har två olika språk, fortsätter Hechmat. Att Teresa finns här på skolan har underlättat för vårt samarbete och för att förstå våra olika uppdrag.

Teresa får ofta förklara för lärare vad socialtjänstens myndighetsutövning går ut på, och för kollegorna på socialkontoret får hon

förklara vilka förutsättningar som påverkar lärarna.

Förhoppningen är att man i slutändan ska kunna ge bästa möjliga stöd till eleven och dess familj.

Hechmat beskriver hur skolans mål exempelvis är att alla elever ska vara närvarande på lektionerna. Men utifrån det perspektiv som Teresa och socialtjänsten har, kan det vara en stor framgång att en viss elev är på plats under två dagar varje vecka. Mer än så kanske inte är möjligt utifrån de omständigheter som råder. När socialtjänst och skola

Bilder: Helena Wannberg

Teresa Asensio och Hechmat Maddah ser bara fördelar med att Teresa som socialsekreterare finns på plats på skolan. Det för en ständig kommunikation och det blir lättare att förstå varandra.

lätt kan tala med varandra ökar förståelsen, och möjligheten att stötta eleven på bästa sätt.

Förenklar jobbet

Att varje dag möta eleverna i deras skolmiljö, höra och se sånt som sker på rasterna och att kunna föra samtal, förenklar jobbet som socialsekreterare mycket, menar Teresa.

– Idag blev jag till exempel stoppad av ett par killar. ”Du jobbar för socialen, va? Vad gör de om man har för mycket frånväro?” undrade de och så förde vi ett samtal. Om det skulle vara så i framtiden att det kommer in en anmälan som rör de här eleverna, då vet jag redan en del om hur de tänker. Jag har stor kännedom om barnen redan innan det blir läge för en utredning.

Hechmat menar att just när det gäller anmälan till socialtjänsten

så finns det på Bergsjöskolan en inställning att det är självklart att göra detta, vid en misstanke om att ett barn far illa.

– Jag var på ett seminarium nyligen med deltagare från skolor från hela landet. Då insåg jag att på många andra skolor finns en större osäkerhet kring anmälningar, berättar Hechmat och fortsätter:

– Om det kommer en tjej till mig och berättar att hon blir slagen, då gör jag tjänstefel om jag inte gör en anmälan. Men naturligtvis måste jag först bygga upp ett förtroende. Sedan kan jag kalla in föräldrarna och det kan även vara så att Teresa är med på det samtalet, så att hon kan berätta vad som händer när det görs en anmälan.

– Ja, vi har mycket kommunikation på det där sättet, och kan prata om olika fall med varandra, säger Teresa.

Tjejkvällar med UNF

Torsdagseftermiddagar och -kvällar är till för tjejerna på Bergsjöskolan. Då hålls skolan öppen för olika fritidsaktiviteter. Bland annat de populära Tjejkvällarna, som skolan sedan våren 2011 genomför i samverkan med UNF, Ungdomens Nykterhetsförbund. Även Teresa Asensio och Hechmat Maddah är med som ledare. Medan man pysslar blir det prat, ofta av ganska djup karaktär. För många av tjejerna

finns det hedersrelaterade problem hemma. Att kurator och socialsekreterare är med på tjejträffarna är ett sätt för dem att få en relation till tjejerna.

– Tjejerna kanske lyfter en fråga som vi sedan kan behöva följa upp. Vi vill kunna hjälpa dem på bästa sätt, förklarar Teresa.

Bergsjöskolan har även samarbete med Junis för yngre barn.

– På så sätt underlättar vi från skolan socialtjänstens arbete, menar Hechmat.

– Det finns så mycket kunskap

fördelar i sin roll som kurator:

– Jag blir mer kunnig i mitt jobb tack vare det här samarbetet med socialtjänsten, slår

"Det finns så mycket kunskap i skolan som vi på socialtjänsten behöver."

i skolan som vi på socialtjänsten behöver, konstaterar Teresa.

Teresa tror att Bergsjöskolan är tidigare än andra skolor med att göra en anmälan till socialtjänsten. Socialtjänsten har sett behovet av att ge mer information till lärarna, exempelvis om hur man fyller i en konsultationsrapport i samband med en utredning av en elev. Teresa försöker vara med på arbetsplatsträffar, och skola och socialtjänst har haft gemensamma studieresor för att diskutera samverkan.

Hechmat ser hur den ökade kommunikation ger henne stora

Hechmat fast. Nu vet jag vad som händer om jag gör en anmälan – jag vet att det inte blir katastrof.

Då kan jag också förmedla den tryggheten till eleven. Jag är mycket säkrare i min roll i och med att jag kan agera på rätt sätt.

– Ja, vi på socialtjänsten bits inte, skojar Teresa.

En majoritet av invånarna i Bergsjön kommer från kulturer där det inte dricks alkohol, så det är inte den typen av missbruk som är det främsta problemet i familjerna. Däremot lever många familjer med svår problematik kopplat till arbetslöshet, dålig ekonomi, trauma från flykt och depression. Tablettmissbruk är inte helt ovanligt.

– Många barn har föräldrar

Bild: Helena Wannberg

Det vi gör är tydligen väldigt annorlunda mot hur andra gör, konstaterar kuratorn Hechmat Maddah.

De senaste årens nedskärningar på elevhälsoteamet oroar Teresa Asensio. Hon ser konsekvenserna för eleverna direkt. De kriminella gängen väntar på att fånga upp unga människor utan tilltro till samhället.

med psykiska problem, och de har ingen som kan hjälpa dem med läxor exempelvis. De flesta barn är så upptagna av allt annat vilket gör att det blir svårt att hänga med i skolan, menar Teresa.

Men att avslöja vad som sker hemma är något som de flesta drar sig för in i det längsta.

– Att lämna ut föräldrarna är mycket tufft för de här eleverna, säger Hechmat.

– Det är därför det underlättar så att ha en relation till barnet, fortsätter Teresa. Jag är uppmärksam på tecken som att en elev inte presterar bra i skolan, har stor frånvaro, brister i hygien, de som hörs väldigt mycket – eller de som är tysta och ledsna.

Nedskärningar oroar

Under vårt samtal fyller Teresa och Hechmat hela tiden i varandras meningar. Det är tydligt att de är ett stöd för varandra,

inte minst sedan det på senare år har blivit nedskärningar som har drabbat även elevhälsoteamet. En utveckling som oroar både kuratorn och socialsekreteraren – de ser direkt konsekvenserna för eleverna. De vet att de kriminella gängen väntar på att fånga upp unga människor utan tilltro till samhället. Försäljning av narkotika är en viktig inkomstkälla för många, redan bland dem som är elever på Bergsjöskolan.

Om Teresa och Hechmat fick välja, skulle det återigen finnas fler personer i elevhälsoteamet. Dessutom borde samverkan mellan föreningsliv, fastighetsvårdar och andra lokala aktörer i Bergsjön utökas. Något alternativ till den nära samverkan som finns mellan skola och socialtjänst kan de över huvud taget inte se. Hechmat är säker på sin sak.

– Det går inte utan samarbete. På det här viset blir det ju bättre för eleverna. ■

Förvirrat bemötande

Idag finns det många forum för unga som behöver stöd. "Men om jag vill ha mer konkret hjälp, då? Om det inte räcker med att chatta på en hemsida, mejla till ett forum och läsa löpmetrar om hur det är att vara barn till missbrukare – hur gör jag då?"

Nathalie Carlryd beslöt sig för att ta reda på hur man får hjälp direkt från kommunen. Något som var lättare sagt än gjort.

När jag tänker tillbaka på min egen gymnasietid för några år sedan minns jag anslagstavlor med budskap som strömmade emot mig och ibland gjorde mig förblindad. Dessutom fanns internet med Lunarstorm, Helgon

och andra communities. Det var ganska lätt att bli sedd men även vara anonym på internet. Det fanns forum man kunde använda sig av för att få ställa sina nyfikna tonårsfrågor. Hur gör man när man är blyg, hur skyddar man sig bäst från könssjukdomar, var kan jag träffa andra som är veganer, är jag för tjock för att få pojkvän/flickvän...?

IDAG HAR INTERNET utvecklats till ett ställe med mängder av forum för ungdomar som behöver hjälp av olika slag. Även för barn och

"Mina frågor efter att ha ringt runt var fler än när jag började ringa." konstaterar Nathalie Carlryd efter att ha försökt få svar från sin kommun vilket stöd som finns för den som växer upp med missbruk.

Bild: Felicia Hedström

unga som lever i missbruksmiljö. Men om jag vill ha mer konkret hjälp, då? Om det inte räcker med att chatta på en hemsida, mejla till ett forum och läsa löpmetrar om hur det är att vara barn till missbrukare – hur gör jag då?

JAG GICK IN PÅ min kommuns hemsida och letade i över två timmar. Hemsidan var svårnavigerad. För den som är ung och har ett eget missbruk var det möjligt att hitta länkar, men för den som är anhörig till någon som missbrukar var det krångligare.

SÅ PROVADE JAG istället att ringa till nästan alla stadsdelskontor i min kommun. Ungefär så här lät mina samtal:

”Hej, jag heter Nathalie, jag undrar var man kan få hjälp om man är ung och lever i missbruksmiljö/ lever med någon som tar droger. Finns det stödgrupp eller något så’nt?”

DET VANLIGASTE VAR att jag blev runtkopplad till två–tre–fyra olika ställen inom kontoret och att de inte riktigt visste var de

skulle göra av mig. Ibland presenterade jag mig själv som ungdom som ville ha hjälp, ibland presenterade jag mig som att jag jobbade med de här frågorna, ibland som anhörig. Alla gånger blev jag lika förvirrat bemött. En svarade att de inte jobbar med de frågorna, en annan svarade att jag skulle vända mig till min ungdomsmottagning. En person svarade att ja, det finns stödgrupper och det är Bona Via som jobbar med dessa frågor, och jag fick numret direkt dit. Ett ställe. Och jag råkar veta att det finns flera stödgrupper inom kommunen som är verksamma, jag har träffat flera av ledarna.

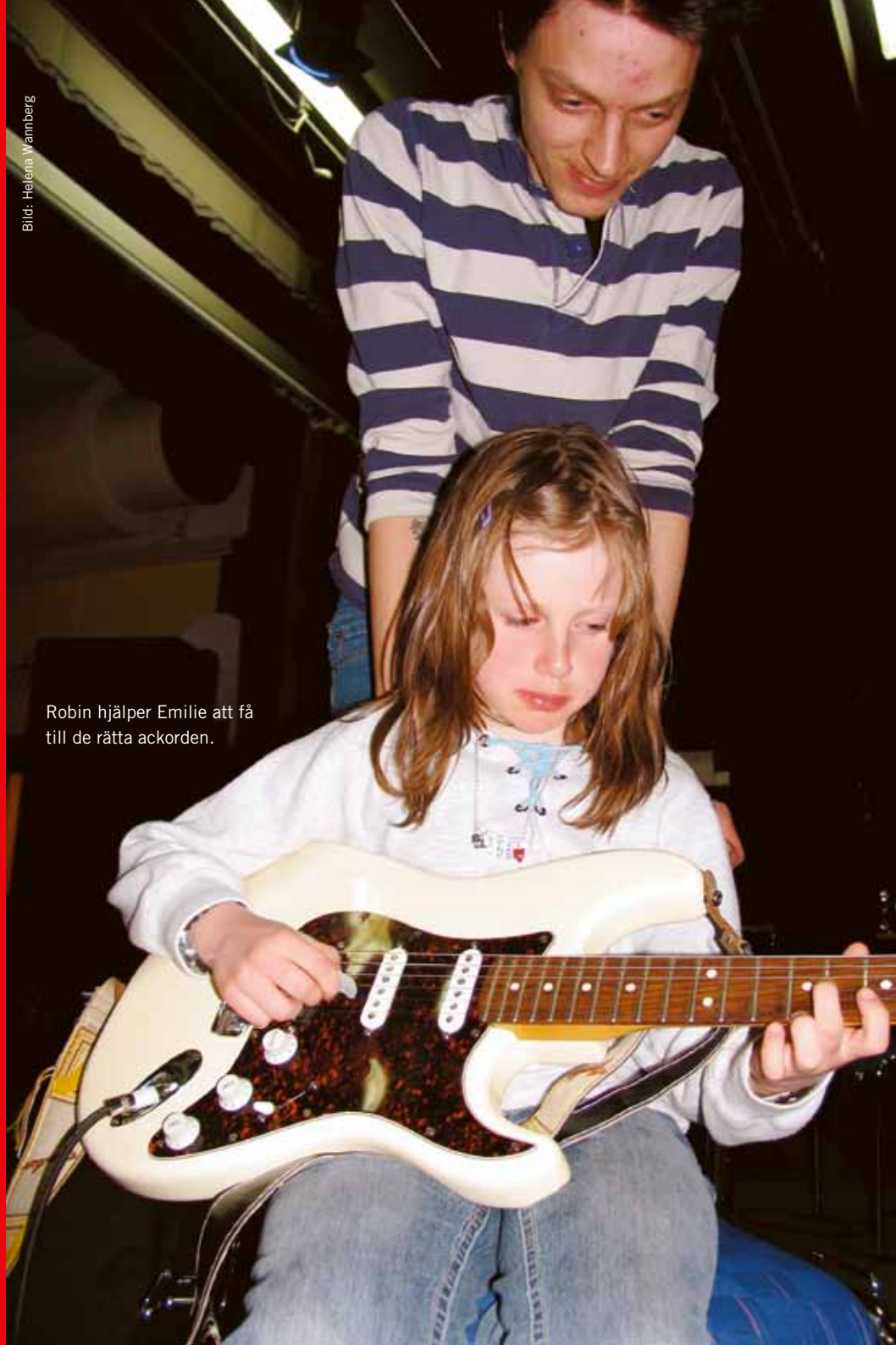
MINA FRÅGOR EFTER att ha ringt runt var fler än när jag började ringa.

Varför finns det inte manualer och riktlinjer för alla som svarar i telefon inom en förvaltning? Varför vet ingen exakt hur man ska göra för att fånga en ungdom som ringer och ber om hjälp?

Vem gör det möjligt för våra ungdomar att få tillgång till hjälp, på ett enkelt och lättnavigerat sätt?

Nathalie Carlyd, Göteborg

Robin hjälper Emilie att få till de rätta ackorden.

Bara för sin egen skull

Bulldoffen sprider sig från köket, ut till hallen, in i den stora salen. Vidare till rummet med namnet "Demokraten". Liksom alla andra torsdagar klockan fem är det dags för gruppen Vildhjärta på Gamla Elverket. Hit kommer de barn som har nappat på erbjudandet om att få måla, spela musik och syssla med annan kulturverksamhet – och helt enkelt göra roliga saker för sin egen skull.

– Hej, jag heter Tommy.
Välkomna till Vildhjärta!

Tommy Johansson är ledare tillsammans med Marika Mikkelsen, som har lagt ut tunna madrasser i en ring på golvet. Alla vi som sitter där får säga vårt namn i tur och ordning, och sedan något man längtar efter att få göra i helgen. Den som inte vill säga något kan vara tyst. Här är det okej att vara som man är. Glad, ledsen, arg, tyst.

Vildhjärta är en del av IOGT-NTO:s sociala verksamhet på Gamla Elverket mitt i Falun. Just idag är det fler vuxna än barn som är med på träffen.

– Så är det ibland, berättar Marika och kollar några sms från föräldrar som berättar att barnen inte kommer. Det kan finnas många anledningar till att man inte kan delta. Växelvis boende, status för dagen. Är det få barn är det inga problem – även de vuxna som är här på Gamla Elverket gillar att leka.

– Ska vi gå och äta, undrar Therese Hammar. Hon har lagat spaghetti och köttfärssås, en maträtt som går hem.

Vid grytan med köttfärssås finns helt plötsligt många vuxna och ungdomar som hör till Gamla Elverket. Jag ägnar en

stund åt att försöka klura ut vem som är vem, vem som gör vad. Men så ger jag upp.

– Vissa som kommer hit kan

"Här är det okej att vara som man är. Glad, ledsen, arg, tyst."

nog uppleva det som ganska kaotiskt, skrattar Tommy som förklarar att allting som sker här inte ryms i rutor i scheman. Verksamhet och grupper flyter in i varandra.

– Många av dem som kommer hit klassas som "utstötta" i samhället. Men här på Elverket fungerar de, och trivs. Undrar vad det beror på..., funderar Marika med ett tonläge som avslöjar att hon egentligen vet svaret.

Tommy utvecklar tankarna:

– Vi som är här har fått smälta på olika sätt i livet, och vi har extra stort behov av att ta tillbaka makten. Att leva i en dysfunktionell familj är en sorts förtryck men när man lär sig att ta ansvar för sitt eget liv, så blir man fri.

Att ha missbruk och beroende i sin närhet gör att man blir väldigt bra på att se till andras behov. Men här på Gamla Elverket är det den egna lusten och drivkraften som får styra, menar Tommy.

Förmedla stämning

Jag ser mig omkring i lokalen och förstår alltmer av idén bakom Vildhjärta, om att man vill förmedla den stämning som råder

här till barnen. På väggarna sitter mustiga tavlor, uppe på scenen finns fullt med instrument, borta i korridoren ligger den proffsiga studion och här och var står poesi och tankar om livet. Och så dessa människor, i olika åldrar, med olika

stilar och uttryckssätt som just nu slevlar upp mat på tallrikarna.

– Visst blev det bra med morötter i, säger Marika till Therese mellan tuggorna. Där lärde du dig något nytt!

Emilie och Jamila väljer att sätta sig en bit bort. Ibland kan man behöva hålla ett avstånd till resten av gruppen, men ändå vara en del av den.

Möjligt att förändra

Marika och Tommy har gjort middagen till en självklar del av Vildhjärta.

– Jag ser det som en samling, säger Tommy. Många barn som kommer till oss har det ganska ensamt.

– Ja, i vissa familjer sitter man inte ihop och äter, konstaterar Marika.

– Här återskapar vi en större form av familj, fortsätter Tommy. Det är lika viktigt för de vuxna.

På Gamla Elverket möter Vildhjärta-barnen vuxna som själva har varit med om tuffa saker, kanske redan som barn. Ofta handlar det om missbruk av ett eller annat slag. Tommy och Marika tycker att det är viktigt

Att leva i en dysfunktionell familj är en sorts förtryck men när man lär sig att ta ansvar för sitt eget liv, så blir man fri, menar Tommy Johansson på Gamla Elverket.

att vara ärliga med det. På Gamla Elverket finns också vuxna som visar att det är möjligt att förändra. Och i de fall där barnens föräldrar faktiskt inte kommer klara av att göra samma förändring får Vildhjärta-barnen chansen att "samla" på andra vuxna.

Efter middagen går Tommy ut en sväng och kommer tillbaka med en stor och lurvig schäfer. Det är som om ett ljus tänds i Jamilas ögon och hon och Emilia sätter sig genast och klappar hunden Shiva. Tommy, Marika och några av de andra sitter och bara snackar en stund, medan

barnens uppmärksamhet riktas mot Shiva.

Jamila sätter sig på golvet, tätt intill hunden. Jamila och Shiva ser varandra djupt i ögonen en lång stund. Schäfern Shiva ger flickan en lång blöt puss, rakt i ansiktet. Jamila ler.

Ingen stödgrupp

Exakt varför barnen kommer till Vildhjärta är inte det viktiga. Hit kommer barn som av en eller annan anledning kan behöva stöd, men det är ingen stödgrupp och ingen terapi. Vill någon berätta om hur det är hemma

När Tommy kommer in med sin hund riktas barnens uppmärksamhet enbart mot den. Jamila och Shiva ser varandra djupt i ögonen en lång stund.

så är det ingen som blir chockerad, men det är inte Vildhjertas syfte att få barnen att prata. Den ideella verksamheten på Gamla Elverket är ett komplement till exempelvis Falu kommuns gruppverksamhet Dialogen.

– Dialogen brukade komma till Gamla Elverket på studiebesök där vi snackade runt temat ”frihet och skapande”, berättar Tommy. Utifrån det föddes idén om att kunna göra något mer och bjuda in barnen till den här miljön som många barn upplever som spännande.

Vissa av barnen som kom-

mer till Vildhjarta har varit med i stödgrupper hos just Dialogen och har fått tips om verksamheten på Elverket. Vissa från Vildhjarta går i sin tur vidare till Dialogen.

Följer rytmen

Marika tänder ljuset på scenen. Trumsetet står redo, flera elgitar-rer hänger på väggen, bara att börja spela på. Emilie testar olika slagverk och Tommy sätter sig vid synthen, tar några ackord och börjar sjunga. Jamila som har bänkat sig vid trumsetet tittar uppmärksam på Tommy och

följer rytmen helt perfekt.

Robin Hagman, en av dessa unga vuxna som rör sig på Elverket, blir nyfiken på det som sker på scenen.

– Musik är alltid roligt, säger Tommy. Ta en gitarr!

Under en stund blir musiken mer kaotisk och alla drar iväg åt olika håll. Tommy skrattar och försöker samla ihop det hela.

– Hör ni Vildhjärtan! Ska vi försöka hitta samma låt?

Testar ljud

Jammandet fortsätter, alla provar olika instrument, testar roliga ljud på synthen, slår några slag på congan. Plötsligt skapas en melodi när Robin och Jamila hittar en egen slinga och rytm.

– Det är magiskt, utbrister

Robin. Det låter som Nirvana!

Till sist är det dags att sluta. Något motvilligt lämnar vi instrumenten och scenen och går till-

"Här återskapar vi en större form av familj."

baka till Demokraten. Men varje Vildhjärta-träff måste knytas ihop. En ny runda – vad var bäst idag? Musiken. Maten.

– Ni vet vad som gäller, säger Tommy. Nu måste vi väcka Elverksmonstret. Ta i nu då!

Vi gör som vi blivit tillsagda. Ett skrik så att trumhinnorna buktar sig. Och så skratt.

ibland behöver man helt enkelt göra ett sådant skrik, bara för sin egen skull. ■

Socialt företag för dem som behöver växa

Gamla Elverket drivs av IOGT-NTO och NBV (Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet) i Falun. Det hela började 1998 då en grupp nyktra beroende vände sig till IOGT-NTO med en idé om att starta en nykter alternativ kulturscen i IOGT-NTO:s lokaler – De förtappades café. Idag består Gamla Elverket av tre konferenslokaler, fullt utrustad musik- och teaterscen, rum för massage och akupunktur, inspelningsstudio, snickarverkstad och målarverkstad samt ett mindre café.

Gamla Elverket drivs som socialt företag och tar emot ungdomar och vuxna som på olika sätt behöver växa och ta makten över sina liv. Man samverkar med skola, socialtjänst, arbetsförmedling, försäkringskassa, kriminalvård med flera.

Mer information:

www.gamlaelverket.se

073 – 687 50 44

iogt-nto.falun@gamlaelverket.se

Anmälan för barnens skydd

14 kap. Anmälan om missförhållanden

1 § Var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd bör anmäla detta till nämnden.

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersöknings-

verksamhet, socialtjänsten och kriminalvården är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Detta gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter. /--/

Ur Socialtjänstlagen

Så lyder första delen av den paragraf som tar upp den så kallade anmälningsskyldigheten, i socialtjänstlagen. Denna skyldighet är mycket stark och är till för att skydda barn. I lagens första stycke sägs det alltså att var och en, som privatpersoner, bör anmäla missförhållanden till socialnämnden. Dessa anmälningar kan göras anonymt.

När det gäller myndigheter och dem som jobbar där finns istället en skyldighet att anmäla om det finns en misstanke om att ett barn far illa. Den som anmäler behöver inte bevisa att något missförhållande finns, eller kunna avgöra om ett ingripande bör ske.

Detta är upp till socialnämnden. Det innebär att all personal inom skola har skyldighet att även anmäla vid uppgifter de anser obestyrkta och svårbedömda.

Det finns många föreställningar om vad som händer när någon anmäler att ett barn mistänks fara illa. Många vet inte heller vad som händer efter att en anmälan inkommit till socialtjänsten. En anmälan behöver till exempel inte leda till att socialtjänsten tar till tvångsåtgärder; de flesta insatser som socialtjänsten utför sker på frivillig väg. Det kan exempelvis ske genom att erbjuda föräldern stöd och hjälp.

Socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatrin samarbetar

Den som anmäler behöver inte bevisa att något missförhållande finns, eller kunna avgöra om ett ingripande bör ske.

Bild: Future image bank

ofta kring barn och ungdomar som har behov av båda dessa instanser. Det förekommer samverkan mellan olika myndigheter för att reda ut hur de på bästa sätt ska kunna hjälpa och stötta barn och unga och deras familjer.

I flera kommuner är det möjligt att ringa anonymt till socialtjänsten för att få information om hur de arbetar och få råd om hur man kan gå tillväga i kontakten med socialtjänsten. ■

Fotnot. På Socialstyrelsens hemsida, www.socialstyrelsen.se, kan man ladda ner och/eller beställa handboken "Anmälningsskyldighet om missförhållanden som rör barn, handbok från Socialstyrelsen, 2004"

Fokus på vuxnen

– men försöker se hela familjen

De socialsekreterare som möter den vuxne missbrukaren ska ha denne person i fokus.
– Men vi vill även kunna erbjuda anhöriga stöd, säger Camilla Carnhagen som är utredningshandläggare på socialtjänsten i Ljungby kommun.

Just i Ljungby använder sig socialtjänsten av en bedömningsmetod kallad ASI (Addiction Severity Index) som innehåller ett antal frågor som skapar underlag för insatser.

– I samband med det första mötet frågar jag om personen har barn eller andra nära personer som är betydelsefulla.

Om det finns minderåriga barn, tas alltid en kontakt med barn- och familjeenheten på socialtjänsten.

– De kan erbjuda stödsamtal och jag vet även att det finns gruppverksamhet.

Exakt hur den verksamheten fungerar kan inte Camilla Carnhagen svara på, men hon upplever inte att det är ett problem att hon personligen inte är insatt i allt som rör barnen.

– Vi sitter på olika stolar och har olika uppdrag, mitt

fokus är på den vuxne.

Om hon känner sig osäker kring frågor som rör barn är det en enkel sak att få svar, säger Camilla Carnhagen.

– Då springer jag en trappa upp till barn- och familjeenheten och frågar dem: ”Hur ska jag göra med det här fallet, vilket stöd kan det här barnet få”.

Kan förklara

Att de socialsekreterare som jobbar med de vuxna samverkar med barnhandläggarna är viktigt, menar Camilla Carnhagen. Blir det exempelvis aktuellt att åka på behandlingshem är det extra viktigt att den barnhandläggaren som har träffat barnen tidigare finns med och kan förklara att mamma eller pappa ska vara borta ett tag.

Under sina år i yrket har Camilla Carnhagen inte varit med

om att barn själva har ringt och anmält sin förälder till socialtjänsten. Däremot händer det att barn vänder sig till en annan vuxen, som i sin tur ringer socialtjänsten och berättar något i stil med: "Han sitter på toa och är jätterädd för pappa som är full".

Även vuxna barn

Förhoppningen är att socialtjänsten kan ge stöd både till den vuxne som missbrukar, och dennes familj för att få ordning på missbruket, och få livet att fungera igen. Camilla Carnhagen betonar att det är viktigt att se

även de barn som kanske inte lever tillsammans med föräldern längre, eller som är vuxna själva.

– De stora barnen har ju har växt upp i den här miljön.

Om klienten ger samtycke kan Camilla exempelvis erbjuda ett samtal med barnen, enskilt eller tillsammans med föräldern. Samtal kan även ske i form av ett så kallat familjerådslag där man kommer fram till hur man kan gå vidare. Även om fokus för Camilla Carnhagen är på den vuxne, gäller det alltså att skapa sig en så hel bild som möjligt av denna människas liv.

– Vi försöker se hela familjen. ■

Lagar ger stöd

Lex Therese

Från och med den 1 januari 2010 har barn som lever med missbruk ett starkare stöd från lagen. Då infördes nya bestämmelser i hälso- och sjukvårdslagen som säger att alla som behandlar vuxna med missbruksproblem, psykisk sjukdom eller allvarlig fysisk sjukdom är skyldiga att ta reda på om det finns barn i familjen och se till att de får information, råd och stöd. Uppgifterna ska journalföras. Syftet med den nya paragrafen är att tidigt fånga upp barn och unga som befinner sig i riskzonen.

När Svenska Dagbladet (SvD) gjorde rundringning i februari 2011 visade det sig att lagen går trögt att tillämpa i praktiken. I artikeln uttalar

sig Merike Hansson till SvD:

”Det ser väldigt olika ut. På vissa håll har man arbetat fram policydokument, ordnar med utbildning och barngrupper, medan vissa har gjort väldigt lite. När vi har frågat efter rutiner har vi inte fått så mycket napp.” Socialstyrelsen överväger att göra en kartläggning av hur landets mottagningar jobbar med att fånga upp barn och unga.

Lagen har fått sitt namn från Therese Eriksson, grundare av organisationen Maskrosbarn.

Källor: Hälso- och sjukvårdslagen, 1982:763, nya paragrafen 2 g. SvD 2011-02-27 ”Barn utan stöd trots ny lag”.

Tydligare krav på elevhälsan

Den 1 juli 2011 trädde en ny skollag i kraft, som ställer tydligare krav på elevhälsan. För de medicinska insatserna ska det finnas tillgång till skolläkare och skolsköterska. Dessutom ska eleverna ha tillgång till psykolog och kurator, och det ska finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser

kan tillgodoses. Begreppet ”tillgång till” är valt för att vara anpassat till olika skolors förutsättningar. Huvudmannen avgör hur mycket personal skolan ska ha och vilken kompetens som behövs utifrån lokala behov och förutsättningar.

Källor: Skolverket, Den nya skollagen 2009/10:165

Barnskyddsutredningen

Den så kallade barnskyddsutredningen tillsattes 2007 med uppdrag att göra en översyn av bestämmelserna till skydd och stöd för barn och unga i socialtjänstlagen (SoL) och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Utredaren Kerstin Wigzell lämnade i juli 2009 sitt slutbetänkande Lag om stöd och skydd för barn och unga (LBU), SOU 2009:68. Förslaget innebär att bestämmelserna i de båda lagarna sammanförs i en särskild lag med syftet att synliggöra barn och unga i behov av stöd samt skapa förutsättningar för ett tydligare barnperspektiv i lagstiftningen.

Barnskyddsutredningen föreslår drygt 40 förändringar eller kompletteringar av nuvarande bestämmelser.

Några exempel:

- Barn ska få utökade möjligheter att kunna tala med och få hjälp av socialtjänsten, oberoende av vårdnadshavarens samtycke.
- Den som misstänker att ett barn far illa ska, i samband med anmälan, kunna påkalla ett möte med

socialtjänsten och den familj som berörs i syfte att öka öppenheten mot familjen och stärka samarbetet mellan myndigheter. Socialtjänsten får sedan ta högst 14 dagar på sig för att besluta om en utredning ska inledas eller inte. Den som har gjort anmälan ska kunna få återkoppling om en utredning inleds eller inte.

- Kommuner ska vara skyldiga att ha tillgång till öppna insatser för barn och familjer med olika behov av och rätt till stöd och skydd. Kommuner ska därutöver kunna erbjuda insatser (service) till exempel i form av familjestödsprogram, på ett enkelt och obyråkratiskt sätt, utan föregående utredning och behovsprövning.
- Socialtjänsten ska kunna följa upp ett barns situation, även när föräldrarna motsätter sig detta, om det finns befogad oro för att barnet far illa samtidigt som laglig grund för tvångsåtgärder saknas.

Utredningen hade i juni 2011 ännu inte lett till något lagförslag från regeringen.

Källor: SOU 2009:68,
www.barnperspektivet.se

Fotnot: Utredningarna kan laddas ner från www.sweden.gov.se. Hälso- och miljöskyddslagen finns på www.socialstyrelsen.se och skollagen på www.skolverket.se

Utredning om utsatta barn i skolan

Se, tolka och agera – om rätten till en likvärdig utbildning (SOU 2010:95) är slutbetänkandet i utredningen om utsatta barn i skolan. Den ger en samlad bild av hur skolan arbetar och hur den samverkar med andra kring de barn och elever som far illa eller som har stora stödbehov. Här hörs bland annat röster från pedagoger som beskriver att de inte tycker att de under sin utbildning har förberetts tillräckligt för arbetet med utsatta barn och elever. Rektorer menar också att de nyanställda lärarna verkar vara dåligt rustade för att möta

arbetet med målgruppen. Det finns även kritik från både förskolor och skola om att man framför allt saknar återkoppling från socialtjänsten i de ärenden som de anmält.

Utredaren påpekar bland annat att det behövs uppföljning av rutiner och kunskaper om anmälningsskyldigheten till socialtjänsten samt att samverkan mellan ansvariga för utbildning och socialtjänst behöver stärkas.

Utredningen hade i juni 2011 ännu inte lett till något lagförslag från regeringen.

Källa: SOU 2010:95

Ny förening för gruppledare

Stödgruppsledarnas Förening Sverige är en nybildad förening som ska ta tillvara och utveckla stödgruppsledares yrkesskicklighet. Förutom erfarenhetsutbyte vill föreningen stödja landets stödgrupper med uppföljning och utvärdering av lokal verksamhet, något som är

en förutsättning för att kunna visa att stödgrupp som metod fungerar. Erfarenhetsutbyte blir också viktigt för föreningen, En gemensam hemsida kommer att skapas. Vill man bli medlem i föreningen eller veta mer så kan man maila stodgrupp@yahoo.se.

Vad gör kommunerna?

FÖR BARN SOM VÄXER UPP MED MISSBRUK

Sammanfattning

De flesta barn som växer upp med missbrukande/beroende föräldrar får ingen hjälp. Det visar den här undersökningen som IOGT-NTOs Juniorförbund har gjort. Enligt svaren på de enkäter som vi har skickat ut har färre än två procent av alla dessa barn tillgång till stödgrupper.

Ungefär 500 000 personer i Sverige betecknas som riskbrukare av alkohol. Många av dessa riskbrukare är föräldrar. Den ökade alkoholkonsumtionen slår hårdast mot barnen.

Stödgrupper är en bra metod för att ge barnen möjlighet att uppleva att de inte är ensamma och bearbeta sina känslor och erfarenheter.

IOGT-NTOs Juniorförbund kräver att alla kommuner ska ha stödgrupper.

Resultatet från 2011 års enkät visar bland annat:

- 232 av landets 290 kommuner svarade på undersökningen.
- 83 procent (192 av 232) av dem som har svarat uppgav att de kunde erbjuda stödgrupper.
- 26 procent kommer öka insatserna för dessa barn kommande år.
- Endast 1,7 procent av alla barn till alkohol-/drogberoende föräldrar (0,9 procent av barn till föräldrar med riskbruk) nås av stödgrupper i de kommuner där sådana grupper erbjuds.

Metod

Åtta år i rad, 2004–2011 har IOGT-NTOs Juniorförbund skickat en enkät till landets 290 kommuner. Enkäten har haft sju frågor som bland annat tagit upp om det finns stödgrupper för de barn som växer upp med missbruk, i vems regi dessa grupper genomförs, hur många barn som berörs och om hur insatserna kommer se ut det kommande året. Tack vare att vi har vänt oss till samtliga kommuner, och inte enbart ett representativt urval, ger detta ett underlag för dem som på olika sätt vill ta en kontakt lokalt med sin kommun. Frågeställningarna har främst varit kvantitativa och inte gett utrymme för några längre beskrivningar om hur man bedriver verksamheten, allt för att göra resultatet så jämförbart som möjligt. Vi är medvetna om att det kan finnas betydligt mer att berätta.

Stoppdatum

De kommuner som inte hade svarat inom angiven tid har fått två påminnelser. I årets undersökning har vi tagit hänsyn till svar som inkommit till och med 13 juni 2011.

Svarsfrekvens

Årets svarsfrekvens var 80 procent, vilket innebär att 232 av landets 290 kommuner har svarat. Svarsfrekvensen tidigare år har varit: 2004: 87 procent, 2005: 83 procent, 2006: 86 procent, 2007: 70 procent, 2008: 90 procent, 2009: 83 procent, 2010: 80 procent.

Bland dem som inte har svarat finns både kommuner som har haft stödgrupper tidigare år, och kommuner som inte haft grupper.

Enkätens resultat

Finns det stödgrupper?

Enligt enkätsvaren finns det totalt 413 stödgrupper i landet. De 192 kommuner som har svarat att de har (eller kan erbjuda/kan köpa plats i) stödgrupper utgör 83 procent av de 232 kommuner som har svarat på enkäten.

Under 2004 och 2005 angav 57 procent av kommunerna att de hade stödgrupper, medan resultatet för 2006 var 59 procent. År 2007 fanns det stödgrupper i 76 procent av de kommuner som svarade på enkäten och 2008 hade 74 procent stödgrupper. År 2009 svarade 76 procent att de hade stödgrupper. År 2010 svarade 87 procent av kommunerna de hade stödgrupper.

Eftersom svarsfrekvensen skilt sig åt mellan åren blir procentsatsen något missvisande – år 2009 var svarsfrekvensen allra högst, vilket troligen innebär att vi även fick svar från fler kommuner som inte hade stödgrupper. År 2010 kunde vi notera en faktisk ökning av antalet kommuner som erbjuder stödgrupper; 202 kommuner år 2010 jämfört med 185 år 2009 och 192 år 2008. I år är det åter färre kommuner – 192 stycken – som kan erbjuda stödgrupper. Däremot tyder resultatet på att det finns fler grupper totalt sett i de kommuner som har stödgruppsverksamhet.

Förändringar som har skett mellan vilka kommuner som hade stödgrupper i år jämfört med tidigare år framgår av tabellerna i slutet av rapporten. Vissa kommuner har svarat att de inte har någon stödgrupp, men har sedan angivit att de köper, eller har möjlighet att köpa, platser i denna typ av verksamhet av grannkommuner "vid behov". Vi har valt

att räkna dessa kommuner till dem som har stödgrupper – det viktiga bör vara om barnen i kommunen har tillgång till en stödgrupp. Vi kan dock inte avgöra i vilken utsträckning dessa kommuner verkligen använder sig av möjligheten att köpa platser. Av enkätsvaren att döma kan man ana att där kommunen inte själv har en stödgrupp görs ibland mindre aktiva insatser för att sprida information/rekrytera barnen till grupper. Exempelvis ”Vi kan köpa platser i grannkommun om behov aktualiseras. Vi får inga signaler från landstinget om behov av detta”.

Det är värt att poängtera att det med stor sannolikhet finns stödgruppsverksamhet i fler kommuner än vad som framkommer i vår undersökning, även i de kommuner som har svarat på enkäten. En förklaring kan vara att enkäten är ställd till kommunerna, och om gruppverksamheten bedrivs av en ideell organisation eller privat aktör är det inte säkert att kommunens tjänstemän känner till detta.

På många håll finns grupper som inte direkt vänder sig till barn i familjer med missbruk, utan annan typ av familjeproblematik. Dessa stödgrupper kan naturligtvis vara till stor hjälp även för barn till alkoholberoende föräldrar. Av enkätsvaren förstår vi att man ibland har räknat samman dessa grupper då man svarat på frågan om hur många stödgrupper som finns – ibland är grupperna exempelvis blandade med deltagare från flera målgrupper. I de fall där det har varit möjligt har vi försökt att redovisa enbart de grupper som vänder sig till barn som lever med missbruk/beroende.

Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ja	57 %	59 %	76 %	74 %	76%	87%	83%
Nej	43 %	41 %	23 %	26 %	23%	13%	17%

Stödgrupper främst i kommunal regi

När det gäller frågan om hur många stödgrupper som finns i kommunen så varierar svaren från 1 till 25. Ibland beror ett litet antal grupper på kommunens storlek och vice versa. Men det finns också exempel på stora kommuner med få grupper och mindre kommuner med förhållandevis omfattande verksamhet. Antalet grupper kan därför snarare antas ha att göra med exempelvis hur etablerad verksamheten är, om det finns tillräckligt drivande krafter för att satsa på verksamheten och vilket stöd gruppleadarna har från arbetsgivarna. En avgörande fråga är också vilka resurser som avsätts från politiskt håll.

Utifrån de uppskattningar som kommunerna har gjort är det uppmot 2 227 barn som gått i någon stödgrupp det senaste året. Detta faktiska antal är högre än förra året (1 959). I årets enkät saknas svar från vissa kommuner där vi vet att det finns ett flertal stödgrupper, men vi kan naturligtvis enbart utgå från de svar vi har fått in.

Det är viktigt att kommentera att dessa siffror naturligtvis inte är exakta. Det finns kommuner som har svarat att de har grupper, men som samtidigt angett att de inte haft några deltagare. Det finns också ett flertal kommuner som har grupper men där man inte vet hur många som deltagit och som därmed inte kan räknas med i denna summa. På flera håll samarbetar kommuner med varandra på olika sätt, vilket gör att det kan vara svårt att beräkna exakt antal för varje kommun. Ett exempel är Kronobergs län där åtta kommuner samverkar kring gruppverksamheten. I tabellen redovisas länets samtliga grupper och deltagare under Växjö, eftersom det inte finns kommunvisa uppgifter.

Antalet barn i varje kommun som uppges ha deltagit i stödgrupper under det senaste året varierar från 1 till 210 deltagare.

Få barn får stöd

Det är svårt att avgöra huruvida resultatet av vår undersökning är representativt även för de 58 kommuner som inte har inkommit med några svar. Vad vi däremot säkert kan säga är att 192 kommuner har svarat att de kan erbjuda stödgrupper och att omkring 2 227 barn deltagit i denna verksamhet.

Fram till och med 2008 har vi utgått från beräkningarna att det finns omkring 200 000 barn som lever i familjer med missbruk i Sverige. De siffror som allt oftare används är dock den beräkning från Folkhälsoinstitutet som säger att det finns omkring 385 000 barn som växer upp i familjer med riskfylld alkoholkonsumtion. Här är det viktigt att påpeka att detta alltså handlar om riskbruk vilket är en vidare benämning än missbruk och beroende.

För att kunna jämföra med tidigare år, använder vi först siffran 200 000 för att göra en grov beräkning. Om vi väljer att utgå från att dessa 200 000 barn är jämnt fördelade i kommunerna innebär det att de 2 227 barn som idag får stöd enbart utgör cirka 1,7 procent av det totala antalet barn till missbrukande föräldrar som bor i de kommuner där det finns stödgrupper. Dessutom finns det tusentals barn som bor i kommuner där det inte erbjuds någon stödgrupp.

Om vi istället utgår från att det finns 385 000 barn till föräldrar med riskbruk av alkohol, är det enbart cirka 0,9 procent av dessa barn som deltar i stödgrupper, *i de kommuner där sådana grupper erbjuds.*

Denna uträkning är naturligtvis inte komplett rent statistiskt men den ger oss ändå en bild av de skeva proportioner som är en realitet för barnen och att det är en bra bit kvar innan det går att vara nöjd med det stöd som samhället ger.

Det är också tydligt att det påverkar var i landet man bor för att ha tillgång till en stödgrupp. Om det finns stödgrupper eller ej i kommunerna verkar delvis höra samman med vilket län kommunen tillhör. Man kan här gissa att det beror på att vissa länsstyrelser satsar på denna verksamhet och beviljar projektbidrag till kommunerna. I flera kommuner är stödgruppernas existens en budgetfråga.

Det är glädjande att se att det startar nya grupper på flera håll i landet, samt att flera kommuner svarar att verksamheten är permanentad vilket innebär att man slipper leva i ovisshet från år till år.

Andra insatser för barn som lever nära missbruk

De flesta kommunerna anger att de har fler insatser för barn till missbrukande föräldrar. Ofta handlar detta om individuella samtal, från socialtjänstens sida eller exempelvis skolans kurator. Olika typer av insatser för hela familjen är också vanliga svar på vad som görs. Andra exempel på insatser är ferieläger, elevhälsan, BUP (barn- och ungdomspsykiatri), stödkontakter, samverkan med organisationer som exempelvis IOGT-NTO, Junis och kyrkor. I många kommuner finns liknande stödgrupper för barn i sorg, barn till skilda föräldrar, barn vars föräldrar sitter i fängelse och så vidare. Denna typ av stödgrupper, för exempelvis barn som bevittnat våld, inbegriper ofta barn som lever nära missbruk.

Hur hittar man barnen?

Även i år har vi ställt frågan om hur man "hittar" de barn som vill/behöver delta i en stödgrupp. Det vanligaste svaret är att man får kontakt med barnen via socialtjänsten. Antingen kan barnen själva vara föremål för utredning, eller så är det föräldrarna som får hjälp för sitt missbruk. Vissa kommuner rekryterar barnen enbart internt via socialtjänsten. Även BUP och olika typer av rådgivning finns med bland svaren.

På många håll vänder man sig även utåt med annonser i tidningen, inslag i lokaltidning och radio, information på en hemsida, affischer och broschyrer till kyrkor, fritidsverksamhet, familjecentraler, skolor och föräldrar. Svaret "skolan" rymmer med stor sannolikhet förutom lärare även skolsköterskor, kuratorer och annan skolpersonal och även direkt till eleverna. Vissa svarar att de ständigt jobbar med att öka kun-

skapen från förskola till gymnasium. På vissa håll tar barn/ungdomar själva kontakt för att få gå med i stödgruppen exempelvis efter att deras kompisar eller syskon har deltagit i grupp.

Många kommuner beskriver alltså ett omfattande informationsarbete. Även om detta inte alltid resulterar i en markant ökning av antalet deltagare i stödgrupperna är det troligt att denna informationsinsats höjer kunskapen och medvetenheten kring situationen för barn som lever med missbruk, vilket också torde gynna dessa barn.

Kommunernas framtida insatser

En intressant frågeställning för IOGT-NTOs Juniorförbund är vad som kommer att hända i framtiden. Blir det bättre eller sämre för barn som växer upp i en familj med missbruk?

Den mest avgörande frågan är om alkoholkonsumtionen kommer att fortsätta att öka på samma sätt som den har gjort de senaste åren eller om vi kommer att se en minskning i vuxnas drickande.

Den moderna alkoholforskningen visar på klara samband mellan den genomsnittliga alkoholkonsumtionen i ett land å ena sidan och mängden problem å andra sidan.

Oavsett om alkoholkonsumtionen kommer att minska eller öka är kommunernas insatser viktiga och därför frågade vi hur de tror att deras insatser för den här gruppen barn kommer att se ut det kommande året.

Av de kommuner som har svarat på just denna fråga är det cirka 26 procent som har angett att insatserna kommer att öka under det kommande året (57 kommuner). 73 procent kommer bibehålla insatserna (164 kommuner) och 1 procent (3 kommuner) ska minska. Jämfört med 2010 (27 procent) är det något färre kommuner som väljer att öka insatserna för kommande år. Det är något fler kommuner som kommer att minska insatserna.

Många kommuner anger att det är svårt att hitta barn till grupperna, och att man inte fyller de grupper som finns. På flera håll där det uppges vara svårt att hitta barn, svarar man ändå att man inte väljer att öka insatserna, utan behålla dem på samma nivå som i nuläget. Ekonomi och brist på personalresurser är hinder i vägen för att satsa mer på verksamheten. Ofta är stödgrupperna beroende av projekt pengar, och verksamheten kan leva ett projektår i taget.

Från flera kommuner tyder enkätsvaren på att man känner av ekonomisk åtstramning. Någon påpekar att det kan vara svårt att bevisa vilken effekt stödgrupperna har, vilket leder till att det blir svårare att argumentera för ökade eller fortsatta satsningar. "... den verksamhet

som dessutom skulle behövas i varje stadsdel lever ett osäkert liv”. ”Vi har haft barn/ungdomsverksamhet men politikerna har beslutat att den verksamheten ska upphöra – sparbeting”.

Samtidigt finns det kommuner där man satsar, och dessutom satsar allt mer. ”Behovet kvarstår. Mycket positiv effekt för de barn som deltagit.” ”Prioriterad verksamhet inom kommunen.” ”Kommunen kommer implementera rutiner så att vi kan identifiera riskbruk, missbruk och beroende i de familjer vi möter och sedan kunna hjälpa vuxna och barn.”

I årets enkätsvar uttrycks flera förhoppningar om att starta grupper, utveckla den verksamhet som finns eller att komma igång med en vilande grupp. Flera kommuner skriver att de har startat, ska starta eller återuppta grupper under 2011.

Det som går att se på enkätsvaren över åren är att på flera håll där kommunerna satsat, gått in med pengar och mer personal och vänt sig mer utåt, där har också antalet grupper och deltagande barn ökat.

Som barn gäller det alltså att bo i rätt kommun för att få möjlighet till stöd. ■

Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under det kommande året?

(PROCENT)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ökas	36	32	36,5	35	30	27	26
Bibehållas	62	67	62,5	64	67	72	73
Minskas	1	1	1	1	3	1	1

Kommun

Kommun	Fins det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?					Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?					Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?					Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2017?
	2008	2009	2010	2011		2008	2009	2010	2011		2008	2009	2010	2011		
Upplands Väsby kommun	Nej	Ej svar	Ja	Ja		–	Ej svar	1	2		–	Ej svar	3	8		Bibehålla
Vallentuna kommun	Ej svar	Nej	Ja **	Ja		Ej svar	–	–	0		Ej svar	–	–	0		Öka
Österåkers kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		1	0	2	2		4	0	11	9		Bibehålla
Värmdö kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ja		Ej svar	Ej svar	Ej svar	2		Ej svar	Ej svar	Ej svar	9		Bibehålla
Järfälla kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja		1	1	Ej svar	2		5-6	7	Ej svar	10		Öka
Ekerö kommun	Ej svar	Ej svar	Nej	Ej svar		Ej svar	Ej svar	–	Ej svar		Ej svar	Ej svar	–	Ej svar		Ej svar
Huddinge kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		1	2	2	2		6	9	10	15		Bibehålla
Botkyrka kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar		5	2	4-6	Ej svar		15	18	13	Ej svar		Ej svar
Salems kommun	Ja	Ja**	Ja **	Nej		Vet ej	Vet ej	–	–		5-6	Vet ej	2	–		Ej svar
Haninge kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		3	3	3	4		14	16	11	26		Öka
Tyresö kommun	Ej svar	Ja	Nej	Ja		Ej svar	3	–	1		Ej svar	10	–	6		Bibehålla
Upplands-Bro kommun	Nej	Ej svar	Nej	Nej		–	Ej svar	–	–		–	Ej svar	–	–		Öka
Nykvarns kommun	Ja	Ja**	Ej svar	Ej svar		1	1	Ej svar	Ej svar		2	Vet ej	Ej svar	Ej svar		Ej svar
Täby kommun	Nej	Ja	Ja	Ja		–	0	1	2		–	0	10	3		Bibehålla
Danderyds kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		1	0	0	1		5	0	0	7		Bibehålla
Sollentuna kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar		1	Ej svar	Ej svar	Ej svar		5	Ej svar	Ej svar	Ej svar		Ej svar
Stockholms stad	Ja	Ja	Ja	Ja		10-12	6	30	8-10		100	140	86	101		Bibehålla

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Av utrymmesskal kan inte samtliga år redovisas.
Tidigare års rapporter beställs/laddas ner på ww.junis.org.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?					Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?					Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?					Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2012?
	2008	2009	2010	2011		2008	2009	2010	2011		2008	2009	2010	2011		
Södertälje kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		4	5	Vet ej	3		20-25	28	Vet ej	19		Bibehålla
Nacka kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		1	3	4	2		4-6	16	26	13		Bibehålla
Sundbybergs stad	Ja	Ja	Ja	Ej svar		1	1	2	Ej svar		7	8	8	Ej svar		Ej svar
Solna stad	Ja	Ja	Ej svar	Ja		1	2	Ej svar	1		–	8	Ej svar	5		Bibehålla
Lidingö stad	Ja	Ja	Ja	Ja		1	1	1	1		9	5	7	5		Öka
Vaxholms stad	Nej	Ja **	Ja **	Nej		–	0	–	–		–	0	–	–		Bibehålla
Norrträlje kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar		Ej svar	7	Ej svar	Ej svar		Ej svar	33	Ej svar	Ej svar		Ej svar
Sigtuna kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja		1	1	Ej svar	3		4	4	Ej svar	9		Bibehålla
Nynäshamns kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		2	2	2	2		15	14	10	15		Bibehålla
Häbo kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		2	2	2	2		15	12	14	12		Bibehålla
Älvkarleby kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar		2	2	1	Ej svar		14	19	8-10	Ej svar		Ej svar
Knivsta kommun	Ej svar	Ja **	Ej svar	Ja		Ej svar	–	Ej svar	–		Ej svar	4	Ej svar	5-10		Bibehålla
Heby kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar		1	1	1	Ej svar		2	2	6	Ej svar		Ej svar
Tierps kommun	Ej svar	Nej	Ej svar	Nej		Ej svar	–	Ej svar	–		Ej svar	–	Ej svar	–		Ej svar
Uppsala kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja		7	10	Ej svar	6		34	115	Ej svar	46		Bibehålla
Enköpings kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja		3	5	Ej svar	2		15	25	Ej svar	16		Bibehålla
Östhammars kommun	Nej	Nej	Ja **	Ja		–	–	–	10		–	–	–	10		Öka

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun

Kommun	Fins det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2017?
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011	
Vingåkers kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Ja	Vet ej	Ej svar	Ej svar	Vet ej	2	Ej svar	Ej svar	1	Öka
Gnesta kommun	Nej	Ja **	Ja **	Ja**	-	Vet ej	-	-	-	2	-	-	Bibehålla
Nyköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	6	5	4	4	26	21	15	21	Bibehålla
Oxelösunds kommun	Nej	Ja	Ja	Ja	-	2	2	1	-	14	5	3	Öka
Flens kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja	2	2	Ej svar	2	16	12	Ej svar	6	Bibehålla
Katrineholms kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	6	6	3	1	54	48	15	5	Bibehålla
Eskestuna kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	2	2	1	10	8	9	7	Öka
Strängnäs kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	0	2	2	2	2	12	5	8	Bibehålla
Trosa kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	1	3	Ej svar	Ej svar	5	12	Ej svar	Ej svar
Ödeshögs kommun	Nej	Nej	Nej	Ej svar	-	-	-	Ej svar	-	-	-	Ej svar	Ej svar
Ydre kommun	Ja **	Nej	Ja **	Ej svar	0	-	-	Ej svar	0	-	-	Ej svar	Ej svar
Kinda kommun	Ja	Ja	Ja **	Ej svar	3	2	-	Ej svar	15-20	12-14	-	Ej svar	Ej svar
Boxholms kommun	Ja	Ja	Ja	Ja**	1	Vet ej	Vet ej	-	1	Vet ej	0	-	Bibehålla
Åtväda Bergs kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	3	3	2	10	23	19	13	Bibehålla
Finspångs kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja	1	1	Ej svar	2	5	5	Ej svar	8	Bibehålla
Valdemarsviks kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	3	2	2	5	14	10	8	Bibehålla
Linköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	23	Vet ej	24	25	162	Vet ej	200	210	Öka

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2012?
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011	
Norrköpings kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	10	Ej svar	4	8	47	Ej svar	30	39	Bibehålla
Söderköpings kommun	Ja	Nej	Ja	Ej svar	0	–	2	Ej svar	0	–	6–8	Ej svar	Ej svar
Motala kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	2	1	2	Ej svar	14–18	5	17	Ej svar	Ej svar
Vadstena kommun	Nej	Nej	Nej	Nej	–	–	–	–	–	–	–	–	Bibehålla
Mjölby kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	0	1	Ej svar	Ej svar	0	3	Öka
Aneby kommun	Ja	Nej	Ja **	Ja	0	–	–	–	1	–	–	2	Bibehålla
Gnosjö kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	3	2	2	17	10	8	8	Bibehålla
Mullsjö kommun	Nej	Nej	Ja **	Nej	–	–	–	–	–	–	–	–	Öka
Habo kommun	Nej	Nej	Ja **	Nej	–	–	–	–	–	–	–	–	Bibehålla
Gislaveds kommun	Nej	Ja	Ja	Ej svar	–	2	1	Ej svar	–	8	ca 5	Ej svar	Ej svar
Vaggeryds kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	–	Vet ej	1	2	–	Vet ej	2–3	5	Bibehålla
Jönköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	4	5	2	4	19	25	10–12	20	Öka
Nässjö kommun	Nej	Ja	Ja	Ja	–	1	0	0	–	3	0	0	Öka
Värnamo kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	0	0	1	Ej svar	0	0	2	Ej svar	Ej svar
Sävsjö kommun	Ja	Ja	Ja **	Nej	4	0	–	–	20	0	–	–	Bibehålla
Vetlanda kommun	Ja	Nej	Nej	Ej svar	0	–	–	Ej svar	0	–	–	Ej svar	Ej svar
Eksjö kommun	Nej	Nej	Ja	Ja	–	–	–	1	–	–	–	–	Bibehålla
Tranås kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ej svar	3	Ej svar	5	Ej svar	17	Ej svar	18	Ej svar	Ej svar

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Fins det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2017?
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011	
Uppvidinge kommun	Ja	Ja**	Ej svar	Ja	Vet ej	–	Ej svar	****	2	2	Ej svar	****	Bibehålla
Lessebo kommun	Nej	Ej svar	Ja	Ja	–	Ej svar	0	****	–	Ej svar	0	****	Bibehålla
Tingsryds kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	–	1	0	****	2	0	1	****	Bibehålla
Alvesta kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	5	Ej svar	4	****	2	Ej svar	6	****	Bibehålla
Älmhults kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	5	Ej svar	–	****	28	Ej svar	4	****	Bibehålla
Markaryds kommun	Ja	Ja**	Ja	Ja	–	1	–	****	Vet ej	3	–	****	Bibehålla
Växjö kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja	4	6	Ej svar	6 ****	24	38	Ej svar	35 ****	Bibehålla
Ljungby kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	2	2	****	5	20	16	****	Bibehålla
Högsby kommun	Nej	Ja	Ja	Ja	–	1	2	0	–	5	9	Vet ej	Bibehålla
Torsås kommun	Nej	Nej	Ej svar	Nej	–	–	Ej svar	–	–	–	Ej svar	–	Öka
Mörbylånga kommun	Ja	Ja**	Ja	Ej svar	2	–	1	Ej svar	6	0	2	Ej svar	Ej svar
Hultsfreds kommun	Ja	Nej	Ja	Ja	2	–	0	0	14	–	0	0	Bibehålla
Mönsterås kommun	Nej	Nej	Ja	Ja	–	–	0	1	–	–	0	5	Bibehålla
Emmaboda kommun	Nej	Nej	Ej svar	Ja	–	–	Ej svar	Sat 2011	–	–	Ej svar	–	Öka
Kalmar kommun	Ja	Nej	Ja	Nej	2	–	0	–	9	–	0	–	Bibehålla
Nybro kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	1	8	7	10	4	Öka
Oskarshamn kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	2	–	1	6	10	–	2-3	Bibehålla

KRONOBERGS LÄN → KALMAR LÄN →

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

*****) De åtta kommunerna i Kronobergs län samarbetar kring gruppsverksamheten och har redovisat för den gemensamma verksamheten. Samtliga grupper och deltagare redovisas under Växjö kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2012?
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011	
Västerviks kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	1	3	2	Ej svar	3	11	13	Ej svar	Ej svar
Vimmerby kommun	Ja	Ja	Ja	Nej	3	0	0	–	18	0	0	–	Ej svar
Borgholms kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	1	2	3	4	5	6	Öka
Gotlands kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	4	2	2	20	20	15	–	Öka
Olofströms kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	2	1	Ej svar	Ej svar	8	7	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Karlskrona kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	1	2	11	12	3	7	Bibehålla
Ronneby kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	2	2	1	10	8	8	4	Bibehålla
Karlshamnns kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	2	2	2	Ej svar	10	7	10	Bibehålla
Sölvesborgs kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	0	1	1	1	0	5	5	6	Bibehålla
Svalövs kommun	Nej	Ja	Ja	Ja	–	1	2	3	–	6	5	5-7	Bibehålla
Staffanstorps kommun	Nej	Ja**	Ja**	Ja	–	–	Vet ej	Vet ej	–	4	4	4	Bibehålla
Burlövs kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja	1	1	Ej svar	1	6	6	Ej svar	7	Bibehålla
Vellinge kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Östra Göinge kommun	Nej	Ja**	Ej svar	Nej	–	–	Ej svar	–	–	–	Ej svar	–	Bibehålla
Örkellunga kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	1	1	7	6	6	8	Bibehålla
Bjuvs kommun	Nej	Nej	Ja	Ja	–	–	–	–	–	–	4–5	5	Öka
Kävlinge kommun	Ja	Nej	Ja**	Ej svar	0	–	–	Ej svar	0	–	–	Ej svar	Ej svar

**) Köper/ har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2017?
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011	
Lomma kommun	Nej	Nej	Ja **	Ja**	–	–	Vet ej	Vet ej	–	–	4	4	Bibehålla
Svedala kommun	Ja	Nej	Ja	Ja	–	–	–	–	–	–	5	7	Öka
Skurups kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	2	4	4-5	10	12	20	20	Bibehålla
Sjöbo kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	1	1	0	Ej svar	7	7	0	Ej svar	Ej svar
Hörby kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	0	1	1	Ej svar	0	4	4	Öka
Hörsås kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	2	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Tomelilla kommun	Ja	Nej	Ja	Ej svar	2	–	1	Ej svar	15	–	5	Ej svar	Ej svar
Bromölla kommun	Nej	Nej	Ej svar	Ej svar	–	–	Ej svar	Ej svar	–	–	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Osby kommun	Nej	Nej	Ej svar	Nej	–	–	Ej svar	–	–	–	Ej svar	–	Öka
Perstorps kommun	Nej	Nej	Nej	Ja	–	–	–	0	–	–	–	0	Öka
Klippans kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	1	2	2	5	5	12	7	Bibehålla
Åstorp kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	1	1	Ej svar	Ej svar	5	5	Bibehålla
Båstads kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Malmö stad	Ja	Ja	Ej svar	Ja	8-12	10	Ej svar	4	100	55	Ej svar	16	Bibehålla
Lunds kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	6	7	5	8	36	35-40	30	40	Bibehålla
Landskrona kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	3	2	3	14	16	12	8	Bibehålla
Helsingborgs stad	Ja	Ej svar	Ja	Ja	3	Ej svar	5	3	11	Ej svar	27	18	Bibehålla

***) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?					Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?					Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?					Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2012?
	2008	2009	2010	2011		2008	2009	2010	2011		2008	2009	2010	2011		
Höganäs kommun	Nej	Nej	Ej svar	Ej svar		–	–	Ej svar	Ej svar		–	–	Ej svar	Ej svar		Ej svar
Eslövs kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Ja		Ej svar	3	Ej svar	4		Ej svar	12	Ej svar	24		Bibehålla
Ystads kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		0	1	1	2		0	5	6	12		Bibehålla
Trelleborgs kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Ja		2	Ej svar	Ej svar	2		9	Ej svar	Ej svar	12		Bibehålla
Kristianstads kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		2	4	4	4		12	28	22	20		Öka
Simrishamns kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		0	2	3	2		0	10	17	9		Bibehålla
Ängelholms kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		1	0	1	1		6	0	6	6		Bibehålla
Hässleholms kommun	Ja	Nej	Nej	Nej		1	–	–	–		6	–	–	–		Bibehålla
Hylte kommun	Nej	Nej	Ja	Ja		–	–	1	3		–	–	6	5		Bibehålla
Halmstads kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		2	2	4	3		14	14	22	23		Bibehålla
Laholms kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		4	4	2	2		24	24	8–10	14		Öka
Falkenbergs kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		6	6	9	10		30	30	48	50		Bibehålla
Varbergs kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja		9	10	Ej svar	10		27	50	Ej svar	70		Bibehålla
Kungsbacka kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar		9	Ej svar	Ej svar	Ej svar		100	Ej svar	Ej svar	Ej svar		Ej svar
Härnäs kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja		Ej svar	3	7	3		Ej svar	15	35	16		Bibehålla
Partille kommun	Ja	Nej	Ja **	Ja		1	–	–	1		5	–	–	2		Bibehålla
Öckerö kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		1	1	2	1		3	3	8	5		Bibehålla

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun

Kommun	Fins det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?					Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?					Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2011?
	2008	2009	2010	2011		2008	2009	2010	2011		2008	2009	2010	2011	
Stenungsunds kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar		6	3	5	Ej svar		58	51	53	Ej svar	Ej svar
Tjörns kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		1	3	5	5		2	11	23	20	Bibehålla
Orust kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja		2	2	Ej svar	2		12	12	Ej svar	12	Bibehålla
Sotenäs kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		3	3-4	7	4		12	10-20	25	15-20	Bibehålla
Munkedals kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		Ej svar	0	-	-		3	3	4	Vet ej	Bibehålla
Tanums kommun	Nej	Ej svar	Nej	Ja		-	Ej svar	-	Start 2011		-	Ej svar	-	Start 2011	Ej svar
Dals-Eds kommun	Ja	Ja	Ja	Nej		1	1	1	-		5	5	5	-	Bibehålla
Färgelanda kommun	Ja	Ja	Ja	Nej		1	1	2	-		6-7	6	14	-	Bibehålla
Ale kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja		1	Ej svar		1		6	Ej svar	14	5	Bibehålla
Lerums kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja		2	1	Ej svar	1		15	15	Ej svar	20	Bibehålla
Vårgårda kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja		2	1	Ej svar	2		15	5	Ej svar	10	Bibehålla
Bollebygd kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		0	0	0	2		0	0	0	15	Bibehålla
Grästorps kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar		Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar		2	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Essunga kommun	Ja	Nej	Ja	Ej svar		-	-	-	Ej svar		-	-	8	Ej svar	Ej svar
Karlsborgs kommun	Ja	Nej	Ej svar	Ej svar		0	x	Ej svar	Ej svar		-	-	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Gullspångs kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Nej		Ej svar	Ej svar	Ej svar	-		Ej svar	Ej svar	Ej svar	-	Bibehålla
Tranemo kommun	Ja	Ej svar	Nej	Ej svar		0	Ej svar	-	Ej svar		0	Ej svar	-	Ej svar	Ej svar

**) Köper/ har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?					Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?					Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?					Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2012?
	2008	2009	2010	2011		2008	2009	2010	2011		2008	2009	2010	2011		
Bengtstors kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		1	1	1	1		5	6	8	10		Bibehålla
Melleruds kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		2	1	2	2		10	10	14	14		Bibehålla
Lilla Edets kommun	Ja	Ja**	Ja	Ja**		1-2	1	3	4		2	2	2	2		Bibehålla
Marks kommun	Nej	Ej svar	Ja	Ja		-	Ej svar	Vet ej	1		-	Ej svar	vet ej	2		Bibehålla
Svenljunga kommun	Nej	Ej svar	Ej svar	Nej		-	Ej svar	Ej svar	-		-	Ej svar	Ej svar	-		Ej svar
Herrljunga kommun	Nej	Ja	Ej svar	Ja		-	1	Ej svar	1		-	4	Ej svar	5		Öka
Vara kommun	Ja	Ja**	Ja	Ja		-	-	e	Vet ej		3	2	e	Vet ej		Öka
Götene kommun	Nej	Ja	Ej svar	Ja		-	0	Ej svar	1		-	-	Ej svar	5		Minska
Tibro kommun	Nej	Nej	Ej svar	Ej svar		-	-	Ej svar	Ej svar		-	-	Ej svar	Ej svar		Ej svar
Töreboda kommun	Nej	Ej svar	Ej svar	Ej svar		-	Ej svar	Ej svar	Ej svar		-	Ej svar	Ej svar	Ej svar		Ej svar
Göteborgs stad	Ja	Ja	Ja	Ja***		10	8-10	6 ***	6***		500	400-600	52 ***	52***		Bibehålla
Mölnåls kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		2	2	3	4		7	8	16	20		Öka
Kungälv kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Ja		Ej svar	-	Ej svar	4		Ej svar	8	Ej svar	28		Öka
Lysekils kommun	Nej	Nej	Nej	Ej svar		-	-	-	Ej svar		-	-	-	Ej svar		Ej svar
Uddevalla kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Ja		Ej svar	4	Ej svar	5		Ej svar	21	Ej svar	28		Bibehålla
Strömstads kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Nej		1	Ej svar	Ej svar	-		5-10	Ej svar	Ej svar	-		Öka
Vänersborgs kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		4	4	4	3		12	14	20	12		Bibehålla

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

***) Uppgifterna gäller enbart Bona Via

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?					Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?					Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?					Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2011?
	2008	2009	2010	2011		2008	2009	2010	2011		2008	2009	2010	2011		
Trollhättans stad	Ej svar	Ja	Ja	Ja		Ej svar	3	?	5		Ej svar	15	?	25		Bibehålla
Alingsås kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		2	3	5	4		14	15	24	21		Bibehålla
Borås stad	Ja	Ja	Ja	Ja		3	3	4	3		17	18	17	14		Öka
Ulricehamns kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		0	3	2	2		0	15	8	8		Bibehålla
Åmåls kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		0	0	0	0		0	0	0	0		Bibehålla
Mariestads kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar		2	2	2	Ej svar		8	9	8	Ej svar		Ej svar
Lidköpings kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja		Ej svar	2	2	2		Ej svar	10	10	9		Öka
Skara kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		2	1	0	0		16	6	0	0		Bibehålla
Skövde kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		2	1-2	1	2		4-5	5	45	18		Bibehålla
Hjo kommun	Ja	Ja	Nej	Nej		0	0	-	-		0	0	-	-		Bibehålla
Tidaholms kommun	Ja	Nej	Nej	Ej svar		1	-	-	Ej svar		3	-	-	Ej svar		Ej svar
Falköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Nej		2	2	2	-		8-10	10	8	-		Öka
Kils kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		1	2	2	2		5	9	10	10		Bibehålla
Eda kommun	Nej	Ja	Ej svar	Ja		-	0	Ej svar	2		-	-	Ej svar	8		Bibehålla
Torsby kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar		1	Ej svar	Ej svar	Ej svar		6	Ej svar	Ej svar	Ej svar		Ej svar
Storfors kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar		Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar		Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar		Ej svar
Hammarö kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja		1	Ej svar	2	2		3	Ej svar	7	4		Bibehålla

**) Köper/ har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?					Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?					Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?					Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2012?
	2008	2009	2010	2011		2008	2009	2010	2011		2008	2009	2010	2011		
Munkfors kommun	Nej	Ja **	Ja **	Ja **		–	0	–	–		–	2	–	–		Bibehålla
Forshaga kommun	Ej svar	Nej	Ja **	Ja **		Ej svar	–	–	–		Ej svar	–	–	–		Öka
Grums kommun	Nej	Ja	Ja	Ja		–	0	0	1		–	0	0	6		Öka
Årjängs kommun	Ja	Nej	Ja **	Ja		1	–	–	1		2	–	–	2		Öka
Sunne kommun	Nej	Ja	Ja	Ja		–	1	1	1		–	4	4	4		Bibehålla
Karlstads kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		2	2	1	5		8	12	6	30		Bibehålla
Kristinehamns kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		2	3	2	2		13	13	11	11		Bibehålla
Filipstads kommun	Nej	Ej svar	Nej	Nej		–	–	–	–		–	–	–	–		Öka
Hagfors kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		–	1	1	0		1	5	3	0		Bibehålla
Arvika kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		1	1	1	2		4	4	8	12		Bibehålla
Säffle kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		2	2	2	2		9	10	10	8		Bibehålla
Lekebergs kommun	Ja	Nej	Nej	Ja		1	–	–	2		2	–	–	12		Bibehålla
Laxå kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		1	2	1	1		4	6	3	2		Bibehålla
Hallsbergs kommun	Nej	Nej	Ja **	Ej svar		–	–	–	Ej svar		–	–	–	Ej svar		Ej svar
Degerfors kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		1	1	2	1		6	5	7	6		Bibehålla
Hällefors kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar		0	1	Ej svar	Ej svar		0	3	Ej svar	Ej svar		Ej svar
Ljusnarsbergs kommun	Nej	Nej	Ja	Ja		–	–	0	0		–	–	0	0		Bibehålla

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Fins det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?					Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?					Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?					Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2017?
	2008	2009	2010	2011		2008	2009	2010	2011		2008	2009	2010	2011		
Örebro kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		5	9	6	12		20	50	45	60		Bibehålla
Kumla kommun	Ja	Ja	Ja	Nej		2	2	0	-		9	8	0	-		Öka
Askersunds kommun	Ja	Ja	Ja	Nej		1	3	1	-		6	12	5	-		Öka
Karlskoga kommun	Nej	Ja	Ja	Ja		-	0	2	3		-	0	9	12		Bibehålla
Nora kommun	Ja	Ja	Ja	Nej		1	1	2	-		4	4	10	-		Ej svar
Lindesbergs kommun	Ej svar	Ej svar	Ja **	Nej		Ej svar	Ej svar	-	-		Ej svar	Ej svar	-	-		Öka
Skinnskattebergs kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja		1	Ej svar	1	1		2	Ej svar	4	2		Bibehålla
Surahammars kommun	Nej	Ja	Ja	Ja		-	1	1	2		-	4	6-8	5-7		Bibehålla
Kungsörs kommun	Ja	Ja **	Ja	Ja		0	1	2	1		0	0	1	5		Bibehålla
Hallstahammars kommun	Nej	Ja	Ja	Ja		-	2	1	0		-	6	3	0		Bibehålla
Norbergs kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar		0	1	0	Ej svar		0	7	e	Ej svar		Ej svar
Västerås stad	Ja	Ja	Ja	Ja		5	3	6	6		17	13	26	24		Bibehålla
Sala kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja		1	1	Ej svar	0		3	4	Ej svar	0		Ej svar
Fagersta kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja		0	1	Ej svar	1		0	4	Ej svar	5		Öka
Köpings kommun	Ja	Ja **	Ja	Ja		1	1	1	1		2	1	6	6		Bibehålla
Arboga kommun	Ja	Ja **	Ja	Ej svar		1	1	1	Ej svar		2	3	2	Ej svar		Ej svar

***) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?					Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?					Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?					Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2012?
	2008	2009	2010	2011		2008	2009	2010	2011		2008	2009	2010	2011		
Vansbro kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar		1	2	2	Ej svar		5	2	3	Ej svar		Ej svar
Malungs kommun	Nej	Ja	Nej	Nej		–	0	–	–		–	0	–	–		Öka
Gagnefs kommun	Ja	Ja	Ja	Nej		0	2	0	1		0	10	0	5		Minska
Leksands kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		0	0	0	0		0	0	0	0		Bibehålla
Rättviks kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		1	2	2	2		8	8	6	7		Minska
Orsa kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		3	1	1	0		9	3-5	5	0		Öka
Älvdalens kommun	Nej	Nej	Ja	Ja**		–	–	0	–		–	–	0	–		Bibehålla
Smedjebackens kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		1	1	0	1		4	4	0	2		Bibehålla
Mora kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja		2	Ej svar	Vet ej	0		2	Ej svar	2	0		Bibehålla
Falu kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		1	2	1	2		5	9	5	8		Öka
Borlänge kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		4	5	4	6		20	25	23	35		Bibehålla
Sätters kommun	Ja	Ja**	Ja	Ja**		–	–	–	–		–	5	3	–		Bibehålla
Hedemora kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		1	1	0	1		5	7	0	4		Bibehålla
Avesta kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar		1	3	3	Ej svar		6	16	12	Ej svar		Ej svar
Ludvika kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		2	2	2	2		17	15	10	10		Bibehålla
Ockelbo kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		1	2	3	2-3		3	4	6	7-10		Bibehålla
Hofors kommun	Ja	Ja**	Ej svar	Ej svar		1 ***	–	Ej svar	Ej svar		2	Vet ej	Ej svar	Ej svar		Ej svar

***) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

****) Samarbete mellan Sandviken, Ockelbo och Hofors kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2011?
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011	
Ovanåkers kommun	Nej	Nej	Ja	Ej svar	–	–	0	Ej svar	–	–	0	Ej svar	Ej svar
Nordanstigs kommun	Ja	Ja	Nej	Ja	0	0	–	0	0	0	–	0	Öka
Ljusdals kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	2	4	2	Ej svar	12	30	9	Ej svar	Ej svar
Gävle kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Ja	8	Ej svar	Ej svar	6	40	Ej svar	Ej svar	36	Bibehålla
Sandvikens kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	4	3	4	6	24	29	50	40	Bibehålla
Söderhamns kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	2-4	Ej svar	2-3	3	40	Ej svar	10-20	10	Bibehålla
Bollnäs kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	0	2	2	Ej svar	0	11	14	Bibehålla
Hudiksvalls kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	4-5	3	3	10	20	16	15	60	Bibehålla
Ånge kommun	Ja	Vet ej	Ja	Ja	1	–	1	1	5	–	4	4	Öka
Timrå kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	0	Ej svar	0	0	0	Ej svar	0	0	Bibehålla
Härnösands kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	0	2	2	2	0	9	10	7	Bibehålla
Sundsvalls kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	2	15	15	16	15	Öka
Kramfors kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Sollefteå kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	2	Ej svar	0	1	8	Ej svar	0	6	Öka
Örnsköldsviks kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	1	1	1	8	5	6	5	Bibehålla

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?					Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?					Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?					Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2012?
	2008	2009	2010	2011		2008	2009	2010	2011		2008	2009	2010	2011		
Ragunda kommun	Nej	Nej	Nej	Ej svar		–	–	–	Ej svar		–	–	–	Ej svar		Ej svar
Bräcke kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		0	0	0	0		0	0	0	0		Bibehålla
Krokoms kommun	Ja	Nej	Ja **	Ja		1	–	–	2		2-7	–	–	Vet ej		Bibehålla
Strömsunds kommun	Ja	Nej	Ej svar	Ja		0	–	Ej svar	0		0	–	Ej svar	0		Öka
Åre kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		0	0	2	0		0	0	7	0		Bibehålla
Bergs kommun	Ja	Ja**	Ja	Ej svar		0	0	0	Ej svar		0	0	0	Ej svar		Ej svar
Härjedalens kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		1	2	1	2		3	8	6	14		Bibehålla
Östersunds kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		4	2	4	4		34	23	11	23		Bibehålla
Nordmalings kommun	Nej	Nej	Nej	Ja		–	–	–	1		–	–	–	2		Bibehålla
Bjurholms kommun	Nej	Nej	Nej	Nej		–	–	–	–		–	–	–	–		Bibehålla
Vindelns kommun	Nej	Nej	Nej	Nej		–	–	–	–		–	–	–	–		Ej svar
Robertsfors kommun	Nej	Ej svar	Nej	Nej		–	Ej svar	–	–		–	Ej svar	–	–		Bibehålla
Norsjö kommun	Nej	Ej svar	Nej	Nej		–	Ej svar	–	–		–	Ej svar	–	–		Öka
Malå kommun	Ja	Ja	Ja	Ja		0	0	0	0		0	0	0	0		Bibehålla
Storums kommun	Nej	Nej	Nej	Nej		–	–	–	–		–	–	–	–		Öka
Sorsele kommun	Nej	Nej	Nej	Nej		–	–	–	–		–	–	–	–		Bibehålla
Dorotea kommun	Nej	Nej	Nej	Ej svar		–	–	–	Ej svar		–	–	–	Ej svar		Ej svar
Vännäs kommun	Ej svar	Ej svar	Nej	Nej		Ej svar	Ej svar	–	–		Ej svar	Ej svar	–	–		Bibehålla

JÄMTLANDS LÄN

VÄSTERBOTTENS LÄN

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2017?
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011	
Vilhelmina kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	2	Ej svar	1	1	7	Ej svar	4	7	Öka
Åsele kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar	1	Ej svar	Ej svar	Ej svar	0	Ej svar	Ej svar
Umeå kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	4	Ej svar	3	2	20	Ej svar	20	10-12	Bibehålla
Lycksele kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	2	15	12	8	10	Bibehålla
Skellefteå kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	3	3	4	9	15	17	16	Bibehålla
Arvidsjaurs kommun	Ej svar	Ja	Ja	Nej	Ej svar	1	1	-	Ej svar	5	4	-	Öka
Arjeplogs kommun	Nej	Ej svar	Ej svar	Ej svar	-	Ej svar	Ej svar	Ej svar	-	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Jokkmokks kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	Ej svar	2	2	2	Ej svar	8-10	15	8	Bibehålla
Övertorneå kommun	Nej	Nej	Nej	Nej	-	-	-	-	-	-	-	-	Bibehålla
Kalix kommun	Nej	Ja	Nej	Ja	-	0	-	0	-	0	-	0	Öka
Övertorneå kommun	Nej	Nej	Nej	Nej	-	-	-	-	-	-	-	-	Bibehålla
Pajala kommun	Nej	Nej	Nej	Nej	-	-	-	-	-	-	-	-	Bibehålla
Gällivare kommun	Nej	Nej	Ja	Ja	-	-	0	0	-	-	0	0	Bibehålla
Älvsbyns kommun	Nej	Nej	Ja	Ja	-	-	1	1-2	-	-	3	9	Bibehålla
Luleå kommun	Nej	Ja	Ja	Ej svar	-	1	2	Ej svar	-	Ej svar	3	Ej svar	Ej svar
Piteå kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	2	1	2	Ej svar	6	1	8	Bibehålla
Bodens kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	0	0	0	4	0	0	0	Bibehålla
Haparanda kommun	Nej	Ej svar	Ja	Nej	-	Ej svar	1	-	-	Ej svar	4	-	Öka
Kiruna kommun	Nej	Nej	Ja	Ja	-	-	0	0	-	-	0	0	Öka

Litteratur

Rapporter om kommunernas stöd till barn som växer upp med missbruk

IOGT-NTOs Juniorförbund, 2005–2010

Familjer med missbruk

Anna-Bodil Bengtsson,
Ingegerd Gavelin, Liber 1996

Vändpunkten – Att arbeta med barn till alkoholister

Thomas Lindstein, Gothia 1995

De glömda barnen

Margaret Cork, CAN 1984

Missbrukarnas barn

Rita Christensen, Prisma 1993

Det ska aldrig få hända mig

Claudia Black
Natur och Kultur 1993

Om barnen i missbrukets skugga

Alkoholkommittén 2004

Barn i familjer med alkohol- och narkotikaproblem

Statens folkhälsoinstitut, 2008:28

Bli min mamma igen

Åsa Jinder, Bonniers 1991

Alkohol, alkovråål

Elisabeth Hagborg, Alfabet 1999

Anhörig

Katerina Janouch, Pirat 2004

Svinalängorna

Susanna Alakoski
Albert Bonniers förlag 2006

Bergsprängardottern som exploderade

Lo Kauppi, Norstedts 2007

Mig äger ingen

Åsa Linderborg, Atlas, 2007

Flickan som inte fick finnas

Ethel G Ericsson, Norstedts 2007

Kärleksbarnet

Hillevi Wahl, Norstedts 2007

Hungerflickan

Hillevi Wahl, Norstedts 2010

Blåbärsmaskinen

Nils Claesson, Ruin 2009

"När kalla nätter plågar mig med minnen av hur det var"

Jessica Andersson, Lena Katarina
Swanberg
Albert Bonniers förlag 2009

Gabriellas resa

Elisabeth Hagborg, Tove Hennix, Olika
förlag 2009

Vill inte gå hem

Therese Hercules, Hallgren & Björklund, 2010

Om någon vrålar i skogen

Malin Biller, Optimal press 2010

Joy till världen

Viveka Sjögren, Libris förlag 2010

Lyssna på barnen

Barns funderingar kring vuxna och alkohol. Blå Bandet 2010

Jag älskar den pojken

Bosse Löthén, Telegram bokförlag 2010

Det ni inte såg

Patrik Sjöberg och Markus Lutteman, Norstedts 2011

Filmer

I skuggan av våldet

Måsen Film 2005
Kortfilm som skildrar barnets situation där våld i familjen är en del av vardagen.

Isblomma, Bona Via & du

R Film 2009
Om Isa vars pappa är beroende av alkohol. Vänder sig till ungdomar i åldern 13 år och uppåt. www.bonavia.se

sara.nu

Om tonåriga Sara som växer upp med missbruk. Producerad i samarbete mellan Fritid Stenungsund och Nösnäsgymnasiet Stenungsunds kommun, med hjälp av Pelikanen stödcentrum för barn i Stenungsund. www.pelikanen.info

Internet

Drugsmart, drugsmart.se

CAN:s sajt för information, chatt mm. Särskild sida om missbruk i familjen med fakta, berättelser, hjälp och stöd. Kontaktuppgifter till landets stödgrupper.

Maskrosbarn, www.maskrosbarn.org

Ideell förening som stödjer ungdomar som har föräldrar som missbrukar och/eller är psykiskt sjuka.

Nätvandrarerna, www.natvandrarerna.se

Fryshusets nätvandrare är samtalskompisar online. En slags fritidsledare eller en extrakompis för den som vill.

I den här rapporten redovisar vi om kommunerna har stödgrupper för barn som växer upp med alkohol- och drogberoende föräldrar. Vi ger också flera exempel på samverkan som kan leda till att fler barn och unga får möjligheten att gå i en stödgrupp.

Läs även våra tidigare skrifter från år 2005–2010 där vi beskriver verkligheten för barnen och ger exempel på hur kommunerna jobbar med stödgrupper.

Rapporterna går att beställa på Junis hemsida.

www.junis.org